

Bibliografija članaka s filozofskom tematikom u *Radu* *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*

KRISTINA POLAK BOBIĆ

Knjižnica HAZU, Zagreb

IVICA ZVONAR

Odsjek za povijesne znanosti HAZU, Zagreb

UDK 1(091)(497.5)"1869/2012"

1(05):013]"1869/2012"

Pregledni članak

Primljen: 31. 5. 2013.

Prihvaćen: 9. 7. 2013.

Sažetak

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u razvoju filozofije na hrvatskom prostoru ima važnu ulogu u institucionalnom smislu te kroz djelovanje svojih članova. U razdoblju od 1869. do kraja 2012. godine na stranicama *Rada*, najstarijeg Akademijina znanstvenog časopisa, bili su objavljivani članci iz raznih filozofskih disciplina: iz povijesti filozofije – od grčke i indijske filozofije do suvremenih filozofskih strujanja, iz filozofije povijesti, ontologije, filozofije prirode, filozofije religije, filozofije znanosti, logike, etike, estetike, spoznajne teorije i filozofske antropologije. U *Radu* su rasprave objavljivali hrvatski filozofi Đuro Arnold, Albert Bazala, Franjo Marković i Stjepan Zimmermann, koji su svojim istupima i djelima svaki na svoj način obilježili epohu u kojoj su živjeli i stvarali. Imajući pak u vidu nastojanja za istraživanjem hrvatske filozofske baštine, najveći je interes u *Radu* bio pokazan za djelo Ruđera Boškovića i Alberta Bazale, ali objavljeni su bili i vrijedni članci o M. A. de Dominisu, J. Dragišiću, M. Frkiću, M. Getaldiću, N. Gučetiću, I. Lukareviću, F. Markoviću, F. Petriću i N. Šopu.

Ključne riječi: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, *Rad*, filozofija, bibliografija; Ruđer Bošković, Franjo Marković, Đuro Arnold, Albert Bazala, Stjepan Zimmermann

Uvod

Jedan od glavnih zadataka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, utvrđenih u članku 3. Zakona o HAZU, jest objavljivanje rezultata znanstvenih

istraživanja i umjetničkog stvaralaštva.¹ Od svojega je osnutka Akademija posvećivala nakladničkoj djelatnosti posebnu pozornost, kako bi na najbolji način prezentirala javnosti svoje znanstveno i umjetničko djelovanje. Franjo Rački, prvi predsjednik Akademije, pokazao se vrsnim organizatorom znanstvenoga rada, pa se pod njegovim vodstvom pokreću i uređuju mnoge publikacije i edicije. Tako se odmah nakon osnivanja Akademije počela objavljivati serijska publikacija *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (danas *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*), a godine 1867. objavljena je prva knjiga ovog najstarijeg Akademijina znanstvenog časopisa.²

U početku je časopis *Rad* bio jedinstven i sadržavao je članke iz različitih znanstvenih područja, a od 1882. godine podijeljen je na dva niza s vlastitom numeracijom: jedan za »Filologičko-historički« i »Filosofsko-juridički razred«, a drugi za »Matematičko-prirodoslovni razred«. Zadržana je pri tome i tekuća numeracija nevezana uz razrede pa *Rad* ima dvostruku numeraciju. Godine 1935. počinje izlaziti nova podserija za »Umjetnički razred«. Nakon 1947. godine podserije se sve više granaju po razredima, a u nekim razredima postoji i dalja podjela na uža područja.³

Prilozi iz filozofije u najvećem su broju bili objavljivani na stranicama podserije koja danas nosi naslov *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti*, ali neki su bili tiskani i u okviru podserija *Rad Razreda za matematičke, fizičke, [kemijske] i tehničke znanosti*, odnosno *Rad Razreda za književnost*. U tom kontekstu treba napomenuti da je današnji *Rad Razreda za društvene znanosti* kroz povijest više puta mijenjao imena. Tako je u razdoblju 1882–1940. nosio naslov *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički*. Tijekom Drugoga svjetskog rata promijenio je ime, pa se tako 1941. zvao *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga*, a od 1942. do 1945. ima naslov *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti Razreda povijesno-jezikoslovnog i filozofsko-pravnoga*. Godine 1948. izlazi pod naslovom *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Odjel za filozofijske, historijske, pravne, društvene i ekonomske nauke*, a u razdoblju 1949–1961. bio je objavljivao kao *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Odjel za filozofiju i društvene nauke*. Od 1962. do 1971. izlazio je pod naslovom *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*.

¹ *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti=Croatian Academy of Sciences and Arts* (Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2004), p. 11.

² *140 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1861.–2001.* (Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2001), p. 13.

³ *125 godina djelovanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: 1866–1991.* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1991), p. 31.

Odjel za društvene nauke, a od 1975. do 1990. nosi naslov *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti*. Današnji naslov *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti* ima od 1991. godine.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti danas se dijeli na devet razreda i svaki razred uređuje svoj *Rad*: 1. *Rad Razreda za društvene znanosti*, 2. *Rad Razreda za matematičke, fizičke i kemijske znanosti*, 3. *Rad Razreda za prirodne znanosti*, 4. *Rad Razreda za medicinske znanosti*, 5. *Rad Razreda za filološke znanosti*, 6. *Rad Razreda za književnost*, 7. *Rad Razreda za likovne umjetnosti*, 8. *Rad Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju*, 9. *Rad Razreda za tehničke znanosti*.

Do kraja 2012. godine objavljeno je 514 knjiga *Rada* (ukupno 526 svezaka), na čijim su stranicama zastupljena mnoga znanstvena i umjetnička područja, a svoje su priloge tu objavili brojni vrsni stručnjaci, što jasno svjedoči o kvaliteti i ugledu časopisa. Tijekom 145 godina izlaza objavljeno je preko 3.000 znanstvenih radova u čijem je nastanku sudjelovalo oko 1.600 autora, na ukupno više od 125.000 stranica. Zato časopisu *Rad* pripada počasno mjesto u povijesti hrvatske znanstvene periodike jer se »nijedan drugi časopis nije pokrenuo s tako ambicioznim ciljevima i s tako velikim nadama, nijednom drugom nije bila od početka namijenjena tako značajna uloga u razvitku hrvatske znanosti«, a »pokretači tog časopisa su uostalom njemu od početka namijenili ne samo ulogu središnjeg znanstvenog časopisa južnih Slavena nego i ulogu znanstvenog glasila preko kojeg su južni Slaveni, u prvom redu Hrvati, imali upoznati strani svijet sa svojom prošlošću i sadašnjošću, s potencijalnim prirodnim bogatstvima i sa svojom zemljom uopće«. ⁴ Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, unatoč povremenim otežavajućim i nepovoljnim okolnostima u dugom razdoblju objavljivanja, vodila je brigu o tome da *Rad* izlazi kontinuirano i u skladu sa zacrtanim smjernicama osnivača. ⁵ U tom je kontekstu Milan Moguš, predsjednik HAZU od 2004. do 2010. god., ocijenio da *Rad* »predstavlja jedan od temeljnih kamena znanstvene i umjetničke zgrade Akademije«. ⁶

Časopis *Rad* publikacija je koja se prema statističkim pokazateljima najčešće šalje u razmjenu s drugim institucijama, a ubraja se i među najtraženije naslove u Akademijinoj knjižnici. Za razdoblje do 1949. godine, kad se Knjiž-

⁴ Aleksandar Stipčević, *O Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: u povodu izlaska iz tiska 400. knjige* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1983), p. 5.

⁵ Slobodan Kaštela, »Pet stotina knjiga Akademijina časopisa *Rad*«, *Rad HAZU* 505 (2009), *Razred za društvene znanosti*, knj. 47, pp. 18–20.

⁶ »Riječ akademika Milana Moguša, predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u povodu objavljivanja petstote knjige Akademijina *Rada* u Zagrebu 11. ožujka 2009.«, *Rad HAZU* 505 (2009), *Razred za društvene znanosti*, knj. 47, p. 11.

nica HAZU preuređivala, nema točnijih statističkih podataka o razmjeni, ali se iz popisa adresa koji su se povremeno tiskali u *Ljetopisu* može zaključiti da je *Rad* već u prvim godinama izlaženja stigao u mnoge inozemne akademije, domaće i strane institute i muzeje. Prema podacima objavljenima 1983. *Rad* se slao u ukupno 1065 primjeraka (od toga je bilo 155 primjeraka *Rada* koji uređuje Razred za društvene znanosti).⁷ U zadnjih desetak godina primjerci *Rada* poslani su u više od stotinu ustanova u zemlji i inozemstvu, a *Rad Razreda za društvene znanosti* poslan je na 175 adresa. Godine 2012. u razmjenju je poslan 151 primjerak *Rada* (i to objavljeni *Radovi Razreda za društvene znanosti* i *Razreda za medicinske znanosti*).⁸

U cilju veće dostupnosti svojeg bogatog fonda Akademijina knjižnica uključila se u projekt digitalizacije 2006. godine. Prva serija koja je bila digitalizirana jest upravo *Rad*, jer je to najstarija, najsveobuhvatnija i najčitanija publikacija.⁹ Danas su sve knjige *Rada* u potpunosti dostupne u Digitalnoj zbirci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.¹⁰

*Hrvatska akademija i filozofija: opći okvir*¹¹

Razvoj hrvatske filozofije vezan je uz početke uključivanja hrvatskoga naroda u europski kulturni i civilizacijski krug.¹² Tijekom 19. stoljeća filozofske struje u Hrvatskoj slijede temeljne orijentacije europske filozofije tog doba.¹³ Začetak »novije« hrvatske filozofije događa se u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda, a prepoznatljiv je po pojavi filozofijskih tekstova na hrvatskome jeziku. U to vrijeme (oko 1850. godine) skolastička filozofija, koja se učila u

⁷ Stipčević, *O Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, p. 13.

⁸ Podaci preuzeti iz interne statističke evidencije Središnje knjižnice HAZU u Zagrebu.

⁹ Kristijan Crnković, Vedrana Juričić, Kristina Polak Bobić, »Digitalna zbirka Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti«, u: Irena Kranjec (ur.), *11. Dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica: Knjižnice – kamo i kako dalje?* (Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010), pp. 95–101.

¹⁰ Usp. www.dizbi.hazu.hr.

¹¹ Postoje i druge publikacije u izdanju Akademije, monografije i časopisi, u kojima su izdavani radovi s filozofskom tematikom, ali se mi ovdje zadržavamo samo na člancima objavljenima u časopisu *Rad*.

¹² Za razdoblje od 15. do 18. st. usp. Ivica Martinović, *Žanrovi hrvatske filozofske baštine od 15. do 18. stoljeća* (Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2011), www.ffst.hr/dokumenti/izdavastvo/predavanja/Martinovic.zhfb15-18st.pdf (pristup ostvaren 25. 6. 2013).

¹³ Pavo Barišić, »Glavne struje hrvatske filozofije u XIX. stoljeću«, u: Mislav Ježić (gl. ur.), *Hrvatska i Europa: Kultura, znanost i umjetnost*, Svezak IV. *Moderna hrvatska kultura od preporoda do moderne (XIX. stoljeće)* (Zagreb: HAZU i Školska knjiga, 2009), p. 685.

visokim redovničkim filozofsko-teološkim učilištima, prestaje biti dominantnom, a filozofski pisci okreću se modernim, neskolastičkim filozofemima.¹⁴

Na obnovljenom Zagrebačkom sveučilištu »započeo je sustavniji i organizirani rad na istraživanju filozofije. U to doba postojale su dvije katedre za filozofiju: na Filozofskome fakultetu i na Katoličkome bogoslovnome fakultetu.«¹⁵ One su usmjeravale filozofska gibanja na hrvatskom prostoru u rasponu od tematiziranja starijih skolastičkih i novijih neoskolastičkih učenja (npr. rasprave o modernizmu), ali i unutar širokog okvira materijalističkog pogleda na svijet (npr. mehanicistički materijalizam, darvinizam, evolucionizam, pozitivizam, individualizam itd.). Istraživanje povijesti hrvatske filozofske baštine u tom razdoblju potaknuo je Franjo Marković, što je dokumentirano njegovim nastupnim rektorskim govorom »Filosofijske struke pisci hrvatskoga roda s onkraj Velebita u stoljećih XV. do XVIII.« iz 1881. godine.¹⁶

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti imala je u razvoju filozofije na hrvatskom prostoru važnu ulogu, jer su osnivači i prvi čelnici Akademije smatrali da filozofija treba imati svoje mjesto u njezinu radu, pa je tako među četirima razredima u kojima se započeo razvijati znanstveni rad Akademije po strukama drugi po redu dobio ime *Razred filozofičko-juridički*. Predsjednik Jugoslavenske akademije Franjo Rački u svojem je pristupnom govoru, održanom na prvoj svečanoj sjednici 28. srpnja 1867, između ostaloga, kazao da »u životu, običajima, navadama i izrekama našega puka imade izobilja građe ne samo za narodnu filozofiju i pjesništvo, nego najpače za nepisano pravo, i da će Akademija osobitu pažnju obratiti na tu struku narodne znanosti.«¹⁷

¹⁴ Franjo Zenko, »Starija hrvatska filozofija«, u: Franjo Zenko (ur.), *Starija hrvatska filozofija* (Zagreb: Školska knjiga, 1997), p. 8.

¹⁵ S. [Stipe] Kut. [Kutleša], Fi. [Filip] G. [Grgić], F. [Franjo] Ze. [Zenko], »Hrvatska filozofija«, u: Stipe Kutleša (ur.), *Filozofski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2012), p. 496, i Wilhelm Windelband, *Povijest filozofije II* (Zagreb: Naprijed, 1990), p. 206.

¹⁶ Franjo Zenko, »Novija hrvatska filozofija«, u: Franjo Zenko (ur.), *Novija hrvatska filozofija* (Zagreb: Školska knjiga, 1995), p. 8. U širem kontekstu istraživanja nacionalne filozofske baštine važna je i rasprava Alberta Bazale »O ideji nacionalne filozofije« iz 1938. g., a za organizaciju sustavnog istraživanja hrvatske filozofske baštine zaslužan je i rad Vladimira Filipovića. To je našlo svoj izraz pokretanjem polugodišnjeg časopisa *Prilozi za istraživanje filozofske baštine* 1975, a pretpostavka za to bilo je osnivanje Instituta za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu 1967. godine.

¹⁷ HAZU: *150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1861.–2011.* (Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti 2011), p. 83. O Franji Račkome kao filozofskom piscu i njegovim istupima u tom smislu na Akademijim sjednicama usp. Franjo Zenko, »Franjo Rački kao filozofski pisac i teoretik narodne znanosti«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (dalje: *Prilozi*) 1 (1975), pp. 37–74; Isti, »Problem odnosa znanosti i filozofije u Franje Račkog«, *Prilozi* 4 (1978), pp. 27–37; Isti, »Osvjetovljenje povijesnog mišljenja u (mladog) Račkog«, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (dalje: *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti*) 9 (1979), pp. 101–127.

Filosofičko-juridički razred je pri osnutku Akademije imao osam članova: Jovan Subotić, Mirko Bogović, Pavao Muhić, Adolfo Veber Tkalčević, Mirko Šuhaj, Baltazar Bogišić, Janko Jurković i Božidar Petranović. Od njih je filozofiji najbliži bio Janko Jurković koji je, među ostalim, napisao nekoliko vrijednih rasprava s područja estetike, a u *Radu* je 1870. objavio raspravu »Ob estetičkih pojmovih uzvišena«. ¹⁸ No, tek se 1873. ulaskom Franje pl. Markovića u Akademiju »označuje početak njezina rada na filozofiji«. ¹⁹ Drugi po redu filozof koji je ušao u Akademiju bio je Đuro Arnold, a 1899. godine članom Akademije postaje i Antun Bauer. Godine 1910. u Akademiju ulazi Albert Bazala. Nakon Prvog svjetskog rata članom Akademije postaje filozof Stjepan Zimmermann. U razdoblju od 1945. do 1991. u redove Akademije kao filozofi ušli su Predrag Vranicki i Branko Bošnjak. U trećem tisućljeću u Akademijinu *Razredu za društvene znanosti* djeluju Branko Despot kao redoviti član, a Ljerka Schiffler kao član suradnik. Svi ovdje spomenuti filozofi objavlivali su svoje priloge na stranicama *Rada*. ²⁰

Pored toga, imajući u vidu djelovanje Akademije na području filozofije, treba reći da je u njezinu okviru 1960. utemeljen (Zavod) Institut za povijest prirodnih, matematičkih i medicinskih znanosti, a 1965. Zavod (Institut) za filozofiju i mir. Godine 1992. ta se dva zavoda spajaju u Zavod za povijest i filozofiju znanosti te otada djeluju tri odsjeka: Odsjek za povijest prirodnih i matematičkih znanosti, Odsjek za filozofiju znanosti i Odsjek za povijest medicinskih znanosti. ²¹

Uloga Rada u razvoju filozofije na hrvatskom prostoru: kratki povijesno-bibliografski pregled

Uvažavajući različitosti pristupa i definicija te imajući u vidu složenost pitanja što je filozofija, u ovome smo članku kao polazišnu osnovu na općoj razini prihvatili definiciju koju donosi najnoviji *Filozofski leksikon* objavljen u Zagrebu 2012. godine, a koja filozofiju određuje kao »sustavno istraživanje osnovnih načela i kategorija zbilje, obilježja i struktura ljudskog mišljenja i spoznaje,

Usp. također Dušan Nedeljković, »Franjo Rački u istoriji filozofije i danas«, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti* 9 (1979), pp. 141–146; Mirjana Gross, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga* (Zagreb: Novi liber, 2004), pp. 13–24.

¹⁸ HAZU: 150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1861.–2011., p. 83.

¹⁹ Isto.

²⁰ Isto, pp. 84–85.

²¹ Isto, pp. 110–112. Treba upozoriti da se glede datacije utemeljenja Zavoda (Instituta) za filozofiju i mir u različitim izvorima spominju i neke druge godine (npr. 1960, 1961, 1966). Usp. također Tvrtko Jolić, »Filozofske institucije u Hrvatskoj u 20. stoljeću«, u: Damir Barbarić i Franjo Zenko (ur.), *Hrvatska filozofija u XX. stoljeću* (Zagreb: Matica hrvatska, 2007), p. 35.

kao i čovjekova odnosa prema drugima, samome sebi i svojim tvorevinama«. ²² Pri izradi bibliografije članaka s filozofskom tematikom ²³ u obzir smo uzeli i bibliografije Akademijinih izdanja ²⁴ te pojedine dostupne stručne bibliografije koje su u određenom opsegu uzimale članke objavljene u *Radu*. ²⁵

Godine 1869. u šestoj knjizi *Rada* objavljen je članak Josipa Torbara »Boškovićeve elementa materiae napram današnjoj atomistici«. To je bio prvi prilog iz područja filozofije na stranicama *Rada*, dok se u 510. knjizi *Rada* iz 2011. nalazi posljednji objavljeni prilog »Umijeće retorike u starijoj hrvatskoj filozofskoj baštini« iz pera Ljerke Schiffler. ²⁶ Najviše članaka, ukupno pet, objavili su Franjo Marković i Branko Bošnjak, dok su po četiri priloga objavili Albert Bazala i Stjepan Zimmermann. U skupinu onih koji su objavili po tri članka spadaju: Josip Torbar, Janko Jurković, Bogoslav Šulek, Đuro Arnold, Antun Bauer, Vladimir Varičak, Ivan Strohal, Željko Marković i Ljerka Schiffler. Po dva rada objavili su: Franjo Rački, Adolfo Veber Tkalčević, Marko Kostrenčić, Predrag Vranicki i Ante Vuković. Svi ostali autori – Ksenija Atanasijević, Vladimir Bazala, Hotimir Burger, Branko Despot, Vladimir Dvorniković, Lavoslav Geitler, Stanko Hondl, Gustav Janeček, Oton Kučera, Srđan Lelas, Borislav Lorenz, Šime Ljubić, Juraj Majcen, Nikola Majnarić, Tomo Maretić, Stjepan Matičević, Joso Milošević, Matija Murko, Dušan Nedeljković, Krešimir Nemeć, Natko Nodilo, Stevan Pataki, Berislav Perić, Božidar Petranović, Zlatko Posavac, Martin Sekulić, Prvoš Slankamenac, Ivan Supek, Stjepan Škreb, Milivoj Šrepel, Simon Šubić, Čedomil Veljačić, Pavao Vuk-Pavlović, Ljudevit Vukotinović i Franjo Zenko – objavili su na stranicama *Rada* po jedan članak.

Od početka izlaženja *Rada* mijenjali su se društveni i politički te u određenoj mjeri i institucionalni okviri u kojima je časopis objavljivao. U vrijeme Austro-Ugarske Monarhije (od 1868. do 1918. godine) bila su na stranicama

²² Usp. Fi. [Filip] G. [Grgić] – R. [Redakcija] »Filozofija«, u: Stipe Kutleša (ur.), *Filozofski leksikon*, pp. 335–340.

²³ Koristimo prigodu da ovdje zahvalimo akademiku Branku Despotu i dr. Ivici Martinoviću na korisnim prijedlozima pri izradi bibliografije.

²⁴ Usp. *Hrvatska bibliografija: Niz A. Bibliografija knjiga tiskanih u Narodnoj Republici Hrvatskoj* (Zagreb: JAZU, 1948–1956); *Popis izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: 1867–1985=Catalogus editionum Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium: MDCCCLXVII–MCMLXXXV* (Zagreb: JAZU, 1986); *Popis izdanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1986.–2000. = Catalogus editionum Academiae scientiarum et artium Croatiae: MCMLXXXVI–MM* (Zagreb: HAZU, 2001).

²⁵ O tome usp. *Bibliografija Jugoslavije. Knjige, brošure i muzikalije* (Beograd: Jugoslavenki bibliografski institut, 1952–1991); Alica Bačeković i Tomislav Bracanović, *Bibliografija radova o hrvatskoj filozofiji* (Zagreb: Hrvatski studiji–Studia Croatica, 1999).

²⁶ Budući da ćemo u nastavku teksta donijeti detaljan bibliografski popis radova i autora u kronološkom slijedu, držimo da na ovom mjestu nije potrebno za svakoga autora navoditi naslove članaka koje je objavio u *Radu*.

ovoga časopisa od strane 25 autora objavljena 44 članka s filozofskom tematikom, a najviše ih je posvećeno razmatranju filozofskog rada R. J. Boškovića i W. Wundta. Odjek filozofskih i teoloških rasprava o materijalizmu i monizmu, proizašao iz sučeljavanja kršćanskih mislilaca s modernizmom i liberalizmom na europskom tlu, može se također u određenoj mjeri uočiti i u člancima tiskanima u *Radu*. Primjerice, Ljudevit Vukotinović prvi se u nas bavio darvinizmom, a materijalističko-evolucionistička gledišta zastupao je Bogoslav Šulek. Obojica su objavili svoje članke na stranicama *Rada*, a upravo je Šulekov članak »Područje materijalizma«, objavljen u *Radu* 92 (1888), izazvao njegovu žestoku polemiku s Antunom Bauerom, koja se nastavila na stranicama *Katoličkog lista* i putem brošura. Pored toga nalazimo u *Radu* i rasprave iz etike i estetike promatrane kroz prizmu književnog stvaralaštva. Kad je riječ o idejnim strujanjima 19. stoljeća, treba kratko u općim crtama reći da je to vrijeme buđenja nacionalizma, ujedinjavanja nacija, a u znanosti doba prevlasti pozitivizma. Na području umjetnosti i književnosti prevladavaju realizam i naturalizam. Sigurnost ljudske spoznaje mnogi mislioci kritički preispituju, dovodeći u pitanje vjerodostojnost i doseg ljudske spoznaje.²⁷ U ovom razdoblju raste interes za teme iz povijesti filozofije te se (pre)ispituje odnos filozofije prema empirijskim disciplinama. Razdoblje posljednjih desetljeća 19. stoljeća bilo je važno za razvoj novije hrvatske filozofije, koja se razvijala u krilu europske filozofske baštine, ali i u određenju vlastitih nacionalnih filozofijskih te ukupnih kulturnih i političkih (ne)prilika. Prijelaz iz 19. u 20. stoljeće bio je kod nas na filozofijskom planu obilježen djelovanjem Franje Markovića, koji je naznačajniji po svojim istraživanjima u estetici, a upravo je članke s tom tematikom objavio u *Radu*. Svoje estetičke nazore iskazao je u analizi Gundulićeva *Osmana* koja je objavljena u *Radu* JAZU 46, 47, 50 (1879) i 52 (1880) te u prilogu o estetičkoj nauci o baladi i romanci objavljenom u *Radu* JAZU 138 (1899), dok njegove etičke stavove nalazimo u analizi sadržaja narodnih poslovice u *Radu* JAZU 96 (1889).

Dolaskom Đure Arnolda na Mudroslovni (Filozofski) fakultet idejno se osvježava i obogaćuje filozofijski život u Hrvatskoj. On u novijoj hrvatskoj filozofiji potkraj 19. stoljeća oživljava zanimanje za metafiziku, anticipirajući tzv. »uskrsnuće metafizike« 1920-ih godina u Njemačkoj. Svojom spiritualističkom metafizikom – u raspravi »Zadnja bića« objavljenoj u *Radu* 1888. i javnim govorom prigodom ustoličenja za rektora – suprotstavlja se antimetafizičkim tendencijama koje se javljaju jačim zamahom prirodnih znanosti u sklopu Zagrebačkog sveučilišta i Akademije.²⁸ Upravo njegova studija »Zadnja bića«

²⁷ Usp. Wilhelm Windelband, *Povijest filozofije* (Zagreb: Naprijed, 1988), pp. 202–259. Usp. o filozofiji u 19. st. i Milan Galović, *Suvremena filozofija II* (Zagreb: Školska knjiga, 1996), p. 7.

²⁸ F. Zenko, »Novija hrvatska filozofija«, pp. 16, 20–21.

prema tvrdnji D. Barbarića »predstavlja jedan od filozofijski najdubljih, misaono najdorađenijih i stajalištem najuzvišenijih tekstova cjelokupne povijesti hrvatske filozofije.«²⁹

U zadnjoj četvrtini 19. stoljeća dolazi do odvajanja psihologije od filozofije, a u razvoju psihologijskih studija zapaženu je ulogu imao Wilhelm Wundt.³⁰ Njegov je metafizički sistem u tri broja *Rada* s neoskolastičkih pozicija osporavao Antun Bauer. Na razmeđu stoljeća filozofijsko pitanje »od logike prirodne znanosti opet prelazi na samu prirodu i njene principe bitka, od metodologije i historije na sadržaj i strukturu postajanja povijesne zbilje.«³¹ Koncem 19. i u prvim desetljećima 20. stoljeća filozofija unosi živost u hrvatski duhovni i intelektualni prostor, pogotovo kad se uz Franju Markovića i Đuru Arnolda pojavljuje Albert Bazala, koji je zaslužan za razvoj hrvatskog filozofijskog nazivlja, a napisao je i cjelovitu *Povijest filozofije* na hrvatskom jeziku. Također je i Vladimir Dvorniković donio »pregled suvremene filozofije s psihologističko-idealističkoga stajališta.«³²

U vrijeme monarhističke Jugoslavije, od 1918. do 1941, bilo je u *Radu* objavljeno ukupno 17 članaka iz pera 12 autora. Razmatrane su bile pojedine teme iz hrvatske filozofske baštine (npr. o R. Boškoviću, F. Markoviću i J. Dragišiću), a publicirane su studije Željka Markovića o grčkoj filozofiji (o Platonu i Aristotelu) s posebnim osvrtom na matematiku te rasprave iz novovjekovne filozofije (npr. o Spinozi i Kantu). U ovom je razdoblju na polju neoskolastičke filozofije zapažen doprinos dao Stjepan Zimmermann, koji je bio jedan od najplodnijih filozofskih pisaca svojega vremena u nas.³³

Za vrijeme Drugog svjetskog rata bila su na stranicama *Rada* od strane S. Zimmermanna i A. Bazale objavljena samo dva članka, i to iz područja spoznajne teorije.

U razdoblju komunističke / socijalističke Jugoslavije 12 autora objavilo je 16 članaka, a u skladu s prilikama i duhom vremena svoje su mjesto u *Radu* našle teme marksističke provenijencije (npr. u radovima M. Kostrenčića, P. Vranickog i dr.). Također razmatrane su i određene teme iz filozofije povijesti (npr. posebice grčke filozofije) te pojedini segmenti filozofskog mišljenja J. O.

²⁹ Damir Barbarić, »Gjuro Arnold«, u: Franjo Zenko (ur.), *Novija hrvatska filozofija* (Zagreb: Školska knjiga, 1995), p. 143. Za detaljniji uvid u djelo Đure Arnolda vidi: Branko Despot, *Filozofija Đure Arnolda* (Zagreb: Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišna naklada Liber, 1976).

³⁰ Wilhelm Windelband, *Povijest filozofije II* (Zagreb: Naprijed, 1990), pp. 218, 232.

³¹ Heinz Heimsoeth, *Povijest filozofije II* (Zagreb: Naprijed, 1990), p. 275.

³² S. [Stipe] Kut. [Kutleša], Fi. [Filip] G. [Grgić], F. [Franjo] Ze. [Zenko], »Hrvatska filozofija«, u: Stipe Kutleša (ur.), *Filozofski leksikon*, p. 496.

³³ F. Zenko, »Novija hrvatska filozofija«, p. 23.

La Mettriea, E. Blocha, F. Nietzschea i M. Heideggera. Pored toga interes je bio pokazan za estetiku hrvatskog realizma, odnos filozofije i moderne fizike, matematičku logiku te utjecaj istočne filozofije. Od smrti Alberta Bazale 1947. godine pa sve do 1973. godine i ulaska Predraga Vranickog u članstvo Akademije, nije bilo filozofa u njezinim redovima.

U zadnja dva desetljeća, u vrijeme Republike Hrvatske, objavljeno je na stranicama *Rada* 11 priloga od strane 7 autora, koji su u svojim raspravama obradili pojedine teme iz grčke filozofije (npr. Sokratovo i Aristotelovo učenje) te hrvatske filozofske misli i kulture (npr. članci sa simpozija o liku i djelu Alberta Bazale objavljeni u 476. knj. *Rada* i prilog o Nikoli Šopu te teme vezane za kulturnu baštinu i stvaralaštvo). Time su se u dijalogu s misliocima i fenomenima minulih razdoblja nastavili plodonosni pokušaji (raz)otkrivanja bitka čovjeka u horizontu povijesnog iskustva.³⁴

Na stranicama Akademijina časopisa *Rad* u razdoblju od 1869. do kraja 2012. godine bilo je objavljeno 66 članaka iz raznih filozofskih disciplina. U bibliografiju članaka s filozofskom tematikom uvrstili smo u prvome redu one priloge koji su se primarno i pretežito bavili filozofijom. Uvidom u bibliografiju možemo zaključiti da je časopis *Rad* od svojega osnutka razvijao odnos prema istraživanju hrvatske filozofske baštine, a članci koji su tu bili objavljeni važan su doprinos boljem poznavanju naših filozofa i povijesti filozofskih disciplina. Tako se primjerice u *Radu* pisalo o Jurju Dragišiću, Frani Petriću, Nikoli Gučetiću, Marinu Getaldiću, Marku Antunu de Dominisu, Matiji Frkiću, Ivanu Lukareviću, Ruđeru Boškoviću, Franji Markoviću, Albertu Bazali i Nikoli Šopu. Članci objavljeni u *Radu* od osobite su važnosti za opus pojedinih naših filozofa, a posebice to vrijedi za Franju Markovića, Đuru Arnolda i Alberta Bazalu.

Odnos filozofije i ostalih struka u Radu

Akademija je 1867. pokretanjem časopisa *Rad* omogućila objavljivanje znanstvenih rezultata domaćih istraživača i prezentiranje svoje djelatnosti javnosti. Dinamičan i brzi razvoj raznih znanstvenih područja u tom je vremenu otvarao prostor za pitanja koja u određenom opsegu zadiru izravno ili pak neizravno u problem odnosa filozofije i znanosti. Društvena i ideološka previranja dodatno su potencirala rasprave na te teme.³⁵

Na stranicama *Rada* u razdoblju od 1869. do kraja 2012. godine bilo je objavljeno, kako smo već spomenuli, 66 članaka iz raznih filozofskih disciplina. No treba naglasiti da se u dijelu priloga objavljenih u *Radu*, a koji se tiču fizike,

³⁴ H. Heimsoeth, *Povijest filozofije*, pp. 290–291.

³⁵ F. Zenko, »Problem odnosa znanosti i filozofije u Franje Račkog«, *Prilozi* 4 (1978), pp. 27–37.

kemije, geodezije, astronomije, antropologije, prava, književnosti, jezikoslovlja, psihologije, povijesti i drugih područja, može zapaziti da autori u određenoj mjeri pojedina pitanja promatraju kroz filozofijski diskurs, ali pri tome njihovi prilozi u konačnici ipak ostaju na razmeđu filozofije i spomenutih struka. Pored toga autori tih priloga u najvećem broju slučajeva nisu po vokaciji filozofi, ali njihovi su članci vrijedni i možemo ih uvrstiti u korpus hrvatske filozofske baštine. Oni svjedoče o tome da su naši mislioci i znanstvenici raznih struka na jednoj zavidnoj razini pokazali (sp)osobnost i širinu filozofskog promišljanja o raznovrsnim društvenim, umjetničkim i znanstvenim fenomenima. Najveći broj članaka te vrste, ukupno devetnaest, bio je objavljen u razdoblju druge polovice 19. i početka 20. stoljeća, a razlog tome vjerojatno treba tražiti u kasnijoj sve većoj podjeli i specijalizaciji znanstvenih područja. Može se reći da ti prilozi korespondiraju s europskim filozofskim, prirodoslovnim i svjetonazorskim gibanjima toga doba. Primjerice, Ljudevit Vukotinović i Bogoslav Šulek tematizirali su Darwinovu teoriju, a Josip Torbar djelovanje Kopernika. Filozofijom prava bavio se Ivan Strohal. Velikanima poput de Dominisa, Getaldića i Pucića pozornost su posvetili Josip Torbar, Oton Kučera i Franjo Marković. U kontekstu nacionalnog zrenja društvena, kulturološka i etimološka razmatranja (npr. o hrvatskom jeziku, književnosti, pravnoj problematici...) privlačila su pozornost Tome Maretića, Franje Markovića, Natka Nodila i drugih.

U vremenu između dva svjetska rata u *Radu* bilježimo ukupno tri članka – jedan iz psihologije, tada nove i moderne discipline, a dva iz pera ondašnjih istaknutih fizičara Stanka Hondla i Stjepana Škreba – koji ilustriraju rasprave o filozofskim pitanjima znanosti. Sredinom 1970-ih pravni je povjesničar Marko Kostrenčić razmatrao uvijek aktualno pitanje čovjeka i čovječanstva. Početkom 21. stoljeća jedan prilog Krešimira Nemeća obrađuje problematiku egzistencijalizma u hrvatskom romanu.

Na kraju ovoga članka na onoj osnovnoj razini – koja nije nužno i sveobuhvatna, ali držimo da predstavlja dobru polazišnu osnovu za daljnja istraživanja – donosimo svojevrсну bibliografiju članaka koja ilustrira odnos filozofije i ostalih struka u *Radu*, a broji ukupno 24 naslova.³⁶

Zaključak

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti odmah je nakon svojega osnivanja počela objavljivati serijsku publikaciju *Rad Jugoslavenske / Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* na čijim su stranicama zastupljena mnoga

³⁶ Naravno, ovisno o raketu promatrača mogao bi netko ovaj prijedlog bibliografije možda nadopuniti i drugim priložima objavljenima u *Radu*.

znanstvena i umjetnička područja. Godine 1867. bila je objavljena prva knjiga ovog najstarijeg Akademijina znanstvenog časopisa, a koncem 2012. godine izašla je 514. knjiga *Rada*.

U razvoju filozofije na hrvatskom prostoru Hrvatska akademija imala je važnu ulogu u institucionalnom smislu te kroz djelovanje svojih članova (poput F. Markovića, Đ. Arnolda, A. Bauera, A. Bazale, S. Zimmermanna i drugih). Na stranicama Akademijina časopisa *Rad* u razdoblju od 1869. do kraja 2012. godine bilo je objavljeno 66 članaka iz raznih filozofskih disciplina u rasponu od studija iz povijesti filozofije (od indijske i grčke filozofije pa sve do suvremenih filozofskih razmatranja), filozofije povijesti, ontologije, filozofije prirode, filozofije matematike, filozofije religije, filozofije znanosti, logike, etike i estetike do članaka iz područja spoznajne teorije i filozofske antropologije. U *Radu* su bila objavljena i 24 članka koji ilustriraju odnos filozofije spram drugih struka (npr. raznih grana prirodnih, tehničkih, društvenih i humanističkih znanosti), pa i njih u određenoj mjeri možemo uvrstiti u korpus hrvatske filozofske baštine.

Naši mislioci i znanstvenici raznih struka svojim su člancima u *Radu* pokazali na zavidnoj razini (sp)osobnost i širinu filozofskog promišljanja o raznovrsnim društvenim, umjetničkim i znanstvenim fenomenima. U razdoblju od 1869. do kraja 2012. godine 53 autora objavila su ukupno 90 članaka s filozofskom tematikom.

Časopis *Rad* od svojega je osnutka razvijao odnos prema istraživanju hrvatske filozofske baštine, a članci koji su tu bili objavljeni važan su doprinos boljem poznavanju naših filozofa i povijesti filozofskih disciplina. Tako se u *Radu* pisalo o J. Dragišiću, F. Petriću, N. Gučetiću, M. Getaldiću, M. A. de Dominisu, M. Frkiću, I. Lukareviću, R. Boškoviću, F. Markoviću, A. Bazali i N. Šopu. Članci objavljeni u *Radu* od osobite su važnosti za opus pojedinih naših filozofa, a posebice to vrijedi za Franju Markovića, Đuru Arnolda i Alberta Bazalu.

Prilog 1

*Bibliografija članaka s filozofskom tematikom
u Radu JAZU / HAZU (1869–2012)*

1869.

1. Torbar, Josip

»Boškovićeve elementa materiae napram današnjoj atomistici«, *Rad JAZU* 6 (1869), pp. 20–46.

1870.

2. Ljubić, Sime

»O Markantunu Dominisu Rabljaninu: historičko-kritičko iztraživanje navlastito po izvorih mletačkoga arkiva i knjižnice arsenala parizkoga«, *Rad JAZU* 10 (1870), pp. 1–159.

3. Jurković, Janko

»Ob estetičkih pojmovih uzvišena«, *Rad JAZU* 12 (1870), pp. 10–30.

1871.

4. Šubic, Simon

»Svet in duh človeški«, *Rad JAZU* 14 (1871), pp. 18–44.

1879 / 1880.

5. Marković, Franjo

»Estetička ocjena Gundulićeva Osmana«, *Rad JAZU* 46 (1879), pp. 78–165; *Rad JAZU* 47 (1879), pp. 129–222; *Rad JAZU* 50 (1879), pp. 96–179; *Rad JAZU* 52 (1880), pp. 1–140.

1885.

6. Rački, Franjo

»Prilozi za poviest humanisma i renaissance u Dubrovniku, Dalmaciji i Hrvatskoj«, *Rad JAZU* 74 (1885), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 10, pp. 135–191.

1887.

7. Janeček, Gustav

»O sastavu tvari«, *Rad JAZU* 83 (1887), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 8, pp. 65–85.

8. Veber Tkalčević, Adolfo

»Istina«, *Rad JAZU* 85 (1887), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 17, pp. 1–33.

1887 / 1888.

9. Rački, Franjo

»Rugjer Josip Bošković. Životopisna crta«, *Rad JAZU* 87, 88, 90 (1887–1888): *Život i ocjena djela Rugjera Josipa Boškovića*, pp. 1–100.

10. Marković, Franjo

»Filosofijski rad Rugjera Josipa Boškovića«, *Rad JAZU* 87, 88, 90 (1887–1888): *Život i ocjena djela Rugjera Josipa Boškovića*, pp. 543–716.

1888.

11. Šulek, Bogoslav

»Područje materijalizma«, *Rad JAZU* 92 (1888), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 9, pp. 1–72.

12. Arnold, Đuro

»Zadnja bića: metafizična razprava«, *Rad JAZU* 93 (1888), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 23, pp. 105–134.

1889.

13. Marković, Franjo

»Etički sadržaj naših narodnih poslovice«, *Rad JAZU* 96 (1889), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 25, pp. 167–227.

1892.

14. Šrepel, Milivoj

»O Patricijevoj poetici«, *Rad JAZU* 108 (1892), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 34, pp. 1–67.

1896.

15. Bauer, Antun

»Wundtov metafizički sustav«, *Rad JAZU* 127 (1896), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 45, pp. 210–248.

1897.

16. Bauer, Antun

»O metafizičkom sustavu Wundtovu: dio drugi: O spoznanju«, *Rad JAZU* 132 (1897), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 48, pp. 48–102.

1899.

17. Marković, Franjo

»Prilog estetičkoj nauci o baladi i romanci«, *Rad JAZU* 138 (1899), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 51, pp. 118–205.

1900.

18. Bauer, Antun

»O metafizičkom sustavu Wundtovu: dio treći: O supstanciji«, *Rad JAZU* 144 (1900), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 54, pp. 1–39.

1906.

19. Milošević, Joso

»Život i djela fra Mate Ferkića«, *Rad JAZU* 164 (1906), Razredi historičko-filologički i filozofičko-juridički, knj. 65, pp. 1–36.

1907.

20. Varićak, Vladimir

»Prvi osnivači neeuklidske geometrije«, *Rad JAZU* 169 (1907), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 41, pp. 110–194.

1909.

21. Arnold, Đuro

»O psihologiji bez duše«, *Rad JAZU* 176 (1909), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 71, pp. 162–176.

22. Arnold, Đuro

»Monizam i kršćanstvo: poglavlje iz vjerske filozofije«, *Rad JAZU* 178 (1909), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 72, pp. 225–238.

1910.

23. Majcen, Juraj

»Temelji hipotezâ i matematičkih metoda za geometriju prostorâ sa četiri dimenzije i više njih«, *Rad JAZU* 181 (1910), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 47, pp. 209–324.

1912.

24. Varićak, Vladimir

»Boškovićeve bilješke o apsolutnom i relativnom kretanju«, *Rad JAZU* 190 (1912), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 51, pp. 30–43.

1916.

25. Dvorniković, Vladimir

»Sterilnost 'transcendentalne' metode u savremenoj filozofiji«, *Rad JAZU* 212 (1916), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 92, pp. 110–137.

1919.

26. Zimmermann, Stjepan

»Ontološko-noetički problem u evoluciji filozofije«, *Rad JAZU* 220 (1919), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 96, pp. 59–155.

1921.

27. Bazala, Albert

»Filozofijski portret Franje Markovića«, *Rad JAZU*, 224 (1921), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 98, pp. 221–312.

1923.

28. Zimmermann, Stjepan

»Juraj Dragišić (Georgius Benignus de Salviatis) kao filozof humanizma«, *Rad JAZU* 227 (1923), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 99, pp. 59–79.

1924.

29. Zimmermann, Stjepan

»Kantov kriticizam u svjetlu savremene noetike: prikaz o 200. godišnjici Kantova rođenja (22. IV. 1724.)«, *Rad JAZU* 229 (1924), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 100, pp. 188–207.

30. Bazala, Albert

»Filozofijske studije: metalogički korijen filozofije«, *Rad JAZU* 229 (1924), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 100, pp. 294–362.

1925.

31. Slankamenac, Prvoš

»O metodi psihologije religije«, *Rad JAZU* 231 (1925), Razredi historičko-filologički i juridičko-filosofički, knj. 101, pp. 137–191.

32. Varićak, Vladimir

»U povodu državnog izdanja Boškovićeve djela 'Theoria philosophiae naturalis'«, *Rad JAZU* 230 (1925), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 69, pp. 161–226.

1927.

33. Lorenz, Borislav

»Monizam i pluralizam po Kantu«, *Rad JAZU* 233 (1927), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 102, pp. 85–95.

1928.

34. Vuk-Pavlović, Pavao

»Spoznajna teorija i metafizika«, *Rad JAZU* 235 (1928), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 103, pp. 50–58.

35. Atanasijević, Ksenija

»Počeci filozofiranja kod Grka«, *Rad JAZU* 235 (1928), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 103, pp. 84–115.

1933.

36. Bazala, Albert

»Svijet i život u perspektivi fizikalnoga racionalizma: o tristagodišnjici rođenja Bar. Spinoze (1632)«, *Rad JAZU* 245 (1933), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 109, pp. 173–209.

37. Pataki, Stevan

»Razvoj i nauka logičkog idealizma: 'Glavno pitanje' Kantove Kritike čistog uma ('Kopernikovski obrat' kao smisao Kantova transcendentnog idealizma)«, *Rad JAZU* 247 (1933), Razredi filologičko-historički i filosofičko-juridički, knj. 110, pp. 148–182.

1938.

38. Marković, Željko

»Matematika u Platona i Aristotela«, *Rad JAZU* 261 (1938), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 81, pp. 83–131.

1940.

39. Marković, Željko

»Platonova nauka o mjerenju«, *Rad JAZU* 267 (1940), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 83, pp. 1–64.

1941.

40. Zimmermann, Stjepan

»Spoznaja istine«, *Rad JAZU* 271[1] (1941), Razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga, knj. 122, pp. 1–48.

1942.

41. Bazala, Albert

»Filozofske studije. II. Svijest i svijet, subjekt i objekt«, *Rad JAZU* 272 [1] (1942), Razreda historičko-filologičkoga i filozofičko-juridičkoga, knj. 123, pp. 93–171.

1953.

42. Marković, Željko

»Beskonačni postupci u Aristotela«, *Rad JAZU* 292 (1953), Odjel za matematičke, fizičke i tehničke nauke, knj. 4, pp. 117–131.

43. Majnarić, Nikola

»Heraclitea«, *Rad JAZU* 293 (1953), Odjel za filologiju, knj. 4, pp. 281–301.

1960.

44. Nedeljković, Dušan

»J. O. La Mettriejeva filozofija i njene karakteristične ograničenosti«, *Rad JAZU* 321 (1960), Odjel za filozofiju i društvene nauke, knj. 9, pp. 103–162.

1967.

45. Kostrenčić, Marko

»Filozofija historije i njezini problemi«, *Rad JAZU* 347 (1967), Odjel za društvene nauke, knj. 14, pp. 67–76.

1968.

46. Bazala, Vladimir

»Friedrich Nietzsche – njegova bolest i njegova filozofija«, *Rad JAZU* 350 (1968), Odjel za suvremenu književnost, knj. 10, pp. 635–686.

47. Veljačić, Čedomil

»Istočni utjecaji i interes za Indiju u jugoslavenskoj književnosti i filozofiji«, *Rad JAZU* 350 (1968), Odjel za suvremenu književnost, knj. 10, pp. 591–599.

1977.

48. Lelas, Srđan

»Filozofija pojmovnih temelja elementarne kvantne mehanike«, *Rad JAZU* 374 (1977), Razred za matematičke, fizičke, [kemijske] i tehničke znanosti, knj. 15, pp. 93–151.

1978.

49. Posavac, Zlatko

»Estetički nazori hrvatskog realizma«, *Rad JAZU* 380 (1978), Razred za suvremenu književnost, knj. 16, pp. 263–400.

1981.

50. Vranicki, Predrag

»Filozofija nade: dijalektičko-historijski materijalizam Ernsta Blocha«, *Rad JAZU* 393 (1981), Razred za društvene znanosti, knj. 20, pp. 187–208.

1984.

51. Vuković, Ante

»On three-valued logic function types«, *Rad JAZU* 408 (1984), Matematičke znanosti, knj. 3, pp. 61–70.

52. Vuković, Ante

»Three-valued logic function inside the basic type 012«, *Rad JAZU* 408 (1984), Matematičke znanosti, knj. 3, pp. 71–78.

1987.

53. Perić, Berislav

»Pradavna civilizacija i načelo pravednosti (pravna, filozofska i književna obrada). Odlomci iz filozofije povijesti«, *Rad JAZU* 433 (1987), Razred za društvene znanosti, knj. 26, pp. 65–98.

54. Vranicki, Predrag

»Problemi filozofije historije u antici: od mitosa prema logosu«, *Rad JAZU* 433 (1987), Razred za društvene znanosti, knj. 26, pp. 99–118.

1989.

55. Bošnjak, Branko

»Razmatranje Heideggerove filozofije bitka i mišljenja«, *Rad JAZU* 445 (1989), Razred za društvene znanosti, knj. 28, pp. 55–72.

1990.

56. Bošnjak, Branko

»Uloga filozofije u mijenjanju društvene svijesti«, *Rad JAZU* 451 (1990), Razred za društvene znanosti, knj. 29, pp. 171–182.

1991.

57. Bošnjak, Branko

»Tematiziranje Aristotelove filozofije«, *Rad HAZU* 459 (1991), Razred za društvene znanosti, knj. 30, pp. 1–15.

1993.

58. Bošnjak, Branko

»Sokratova apologija«, *Rad HAZU* 465 (1993), Razred za društvene znanosti, knj. 32, pp. 1–15.

1996.

59. Bošnjak, Branko

»Spinozina filozofija racionalizma«, *Rad HAZU* 473 (1996), Razred za društvene znanosti, knj. 34, pp. 5–22.

1998.

60. Burger, Hotimir

»Čovjek kao težnja i zadatak: implicitna antropologija Alberta Bazale«, *Rad HAZU* 476 (1998), Razred za društvene znanosti, knj. 35[36!], pp. 79–89.

61. Despot, Branko

»Povijest filozofije«, *Rad HAZU* 476 (1998), Razred za društvene znanosti, knj. 35[36!], pp. 91–95.

62. Zenko, Franjo

»Lik Alberta Bazale kao filozofa i javnog djelatnika«, *Rad HAZU* 476 (1998), Razred za društvene znanosti, knj. 35[36!], pp. 97–107.

2005.

63. Schiffler, Ljerka

»Europski kontekst hrvatske kulture i diplomacije (Povijesno-filozofski pristup)«, *Rad HAZU* 492 (2005), Razred za društvene znanosti, knj. 43, pp. 235–259.

2006.

64. Schiffler, Ljerka

»‘Smrt je sve što gledamo budni’: tragom filozofijske misli Nikole Šopa«, *Rad HAZU* 493 (2006), Razred za književnost, knj. 27, pp. 107–117.

65. Supek, Ivan

»Globalizacija ili združeni svijet?«, *Rad HAZU* 495 (2006), Razred za društvene znanosti, knj. 44, pp. 299–341.

2011.

66. Schiffler, Ljerka

»Umijeće retorike u starijoj hrvatskoj filozofskoj baštini«, *Rad HAZU* 510 (2011), Razred za društvene znanosti, knj. 48, pp. 101–139.

Prilog 2

Bibliografija članaka na temu odnosa filozofije i ostalih struka (1869–2012)

1869.

1. Jurković, Janko

»O narodnom komusu«, *Rad JAZU* 9 (1869), pp. 156–189.

1871.

2. Petranović, Božidar

»O robstvu. Po srbskim spomenicima i štatutima prim. dalm. gradova«, *Rad JAZU* 16 (1871), pp. 59–75.

1873.

3. Torbar, Josip

»Kopernik prema svojem životu i nauku«, *Rad JAZU* 23 (1873), pp. 158–203.

1874.

4. Sekulić, Martin

»Fizika atomâ i molekulâ«, *Rad JAZU* 26 (1874), pp. 109–152.

5. Veber, Adolfo

»O naravi hervatske izreke«, *Rad JAZU* 28 (1874), pp. 183–190.

1875.

6. Jurković, Janko

»O metafori našega jezika«, *Rad JAZU* 31 (1875), pp. 113–133.

1876.

7. Geitler, Lavoslav

»Etimologija imena Hrvat«, *Rad JAZU* 34 (1876), pp. 111–118.

1877.

8. Vukotinović, Ljudevit

»Prirodoslovne teorije i Darwinisam«, *Rad JAZU* 41 (1877), pp. 49–104.

1878.

9. Torbar, Josip

»Ob optici Markantuna de Dominis«, *Rad JAZU* 43 (1878), pp. 196–219.

1882.

10. Maretić, Tomo

»Studije iz pučkog vjerovanja i pričanja u Hrvatâ i Srbâ«, *Rad JAZU* 60 (1882), pp. 117–202.

1883.

11. Marković, Franjo

»Knez Medo Pucić«, *Rad JAZU* 67 (1883), Razredi filologičko-historički i filozofičko-juridički, knj. 5, pp. 125–206.

1885.

12. Šulek, Bogoslav

»Predteče Darwina«, *Rad JAZU* 72 (1885), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 5, pp. 173–236; *Rad JAZU* 75 (1885), Matematičko-prirodoslovni razred, knj. 6, pp. 1–78.

13. Nodilo, Natko

»Religija Srbâ i Hrvatâ na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnog«, *Rad JAZU* 77 (1885), pp. 43–126; *Rad JAZU* 79 (1886), pp. 185–246; *Rad JAZU* 81 (1886), pp. 147–217; *Rad JAZU* 84 (1887), pp. 100–179; *Rad JAZU* 85 (1887), pp. 121–201; *Rad JAZU* 89 (1888), pp. 128–209; *Rad JAZU* 91 (1888), pp. 181–221; *Rad JAZU* 94 (1889), pp. 115–198; *Rad JAZU* 99 (1890), pp. 129–184; *Rad JAZU* 101 (1890), pp. 68–126, Razredi filologiĉko-historiĉki i filosoĉiĉko-juridiĉki, knj. 12, 13, 14, 16, 17, 21, 22, 24, 28, 30.

1890.

14. Murko, Matija

»Bugarski i srpski prijevod knjige o sedam mudraca: njen izvor i kratak obzir na druge slovenske redakcije«, *Rad JAZU* 100 (1890), Razredi filologiĉko-historiĉki i filosoĉiĉko-juridiĉki, knj. 29, pp. 169–209.

1891.

15. Šulek, Bogoslav

»Najmanji ljudi«, *Rad JAZU* 107 (1891), Matematiĉko-prirodoslovni razred, knj. 13, pp. 165–210.

1893.

16. Kuĉera, Oton

»O Marinu Getaldiću, patriciju dubrovaĉkom, znamenitom matematiku i fiziku na početku XVII. vijeka«, *Rad JAZU* 117 (1893), Matematiĉko-prirodoslovni razred, knj. 17, pp. 20–60.

1904–1906.

17. Strohal, Ivan

»Opravdanost vlasnosti«, *Rad JAZU* 156 (1904), pp. 173–239; *Rad JAZU* 157 (1904), pp. 214–240; *Rad JAZU* 160 (1905), pp. 1–54, Razredi historiĉko-filologiĉki i filosoĉiĉko-juridiĉki, knj. 61, 62 i 63.

1906.

18. Strohal, Ivan

»Razvitak vlasnosti. I. dio: Današnje stanje nauke o vlasnosti«, *Rad JAZU* 164 (1906), Razredi historiĉko-filologiĉki i filosoĉiĉko-juridiĉki, knj. 65, pp. 37–156.

1910.

19. Strohal, Ivan

»Priroda i država«, *Rad JAZU* 182 (1910), Razredi historičko-filologički i filozofičko-juridički, knj. 74, pp. 66–180.

1921.

20. Matičević, Stjepan

»Nauk o didaktičkoj artikulaciji i novija psihologija mišleña«, *Rad JAZU* 224 (1921), Razredi historičko-filologički i juridičko-filozofički, knj. 98, pp. 1–74.

1929.

21. Hondl, Stanko

»Pogledi suvremene fizike«, *Rad JAZU* 236 (1929), Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 72, pp. 45–98.

1940.

22. Škreb, Stjepan

»Kritika osnovnih pojmova Newtonove mehanike«, *Rad JAZU* 267 (1940), Razred matematičko-prirodoslovni, knj. 83, pp. 113–148.

1975.

23. Kostrenčić, Marko

»Čovjek i čovječanstvo«, *Rad JAZU* 369 (1975), Razred za društvene znanosti, knj. 17, pp. 139–155.

2002.

24. Nemeč, Krešimir

»Egzistencijalizam i hrvatski roman«, *Rad HAZU* 483 (2002), Razred za književnost, knj. 25, pp. 271–285.

Dodatak

*Autori članaka s filozofskom tematikom
u časopisu Rad JAZU / HAZU*

ARNOLD, ĐURO (Ivanec, 1853–Zagreb, 1941). Studirao je filozofiju, povijest i zemljopis, a 1880. godine bio je promoviran u prvog doktora filozofije

na zagrebačkom Sveučilištu. Bio je dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu, rektor zagrebačkog Sveučilišta 1899 / 1900. te predsjednik Matice hrvatske od 1902. do 1909. Od 1891. je dopisni, a od 1899. redoviti je član JAZU. Arnold je bio jedan od »najistaknutijih predstavnika svjetovne filozofije u Hrvatskoj svoga doba«, a imao je »važnu ulogu u izgrađivanju hrvatske filozofijske terminologije«. Usp. V.[Višnja] Fo.[Flego] i Ma.[Martin] Ki.[Kaminski], »Arnold, Đuro«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 239–241.

ATANASIJEVIĆ, KSENIJA (Beograd, 1894–Beograd, 1981). Profesorica filozofije na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1924–1936). Svoja filozofska shvaćanja formirala je pod utjecajem G. Bruna i B. Spinoze. Napisala je niz djela u kojima je tematizirala učenje istaknutih grčkih filozofa (Sokrata, Demokrita, Parmenida i dr.). Prevodila je mnoga djela s područja filozofije (npr. Spinozinu *Etiku*). Usp. V.[Veljko] Ko.[Korać], »Atanasijević, Ksenija«, *Enciklopedija Jugoslavije* 1 (Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1980), p. 318.

BAUER, ANTUN (Breznica, 1856–Zagreb, 1937). Bio je profesor filozofije i osnovnog bogoslovlja na Bogoslovskom fakultetu u Zagrebu (1887–1911), dekan fakulteta (1905 / 1906) i rektor zagrebačkog Sveučilišta (1906 / 1907), a potom zagrebački nadbiskup (1914–1937). Od 1899. redoviti je član JAZU, a od 1915. do svoje smrti 1937. bio je pokrovitelj Akademije. On se »u okvirima obnovljene tomističke filozofije, bavio suvremenim problemima evropske filozofije strogo primjenjujući skolastičku metodologiju i pridonoseći formiranju stručne filozofske terminologije«. Usp. J.[Josip] Bu.[Buturac] i F.[Franjo] E.[Emanuel] H.[Hoško], »Bauer Antun«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 539–540. O filozofijskom djelovanju A. Bauera i njegovoj polemici s B. Šulekom glede »područja materijalizma« usp. Zora Križanić, *A. Bauer i njegova filozofija* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986). U razdoblju 1908–1911. A. Bauer sudjelovao je u žestokoj polemici s Antunom Mahnićem i njegovim suradnicima o pitanju modernizma na hrvatskom prostoru, a povod je bila objavljena habilitacija *O modernoj katoličkoj apologetici* Frana Barca. O tome npr. usp. Antun Bozanić, *Biskup Mahnić: pastir i javni djelatnik u Hrvata* (Zagreb–Krk: Kršćanska sadašnjost, 1991), pp. 138–139.; Željko Mardešić, »Hrvatski katolički pokret i liberalizam«, u: Zlatko Matijević (ur.), *Hrvatski katolički pokret* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2002), pp. 253–271. Za opširniji prikaz polemike usp. Ivica Zvonar, *Mons. dr. Fran Barac (1872.–1940.): život i djelo* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012), pp. 60–97.

BAZALA, ALBERT (Brno, 1877–Zagreb, 1947). Bio je profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu u razdoblju od 1904. do 1947. (s prekidima 1920, 1924–1927, 1943–1945). Godine 1910. postaje dopisni, a od

1922. redoviti je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te potom i njezin predsjednik (1933–1941). Također, bio je predsjednik Matice hrvatske (1927–1928), dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu i rektor zagrebačkog Sveučilišta (1932 / 1933). Napisao trosveščanu *Povjest filozofije* (1906, 1909, 1912). Pored svjetske filozofske misli proučavao je i hrvatsku filozofsku baštinu. U Hrvatskoj je imao važnu ulogu u širenju »filozofske kulture i stvaranja narodne filozofske terminologije« jer je »u skromno filozofsko nazivlje hrvatskog jezika unio adekvatne termine«. Usp. V. [Vladimir] Fil. [Filipović], »Bazala, Albert«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 553–556.

BAZALA, VLADIMIR (Zagreb, 1901–Zagreb, 1987). Sin Alberta Bazale. Po zanimanju je bio liječnik, a djelovao je i kao povjesničar medicine te kulturni povjesničar. Bavio se hrvatskim liječnicima i prirodoslovcima-filozofima, pisao o J. G. Faustu, F. Nietzscheu, F. Rabelaisu i drugima Također, bavio se i poviješću, teorijom i kritikom glazbe. Jedan je od osnivača Dubrovačkih ljetnih igara. Usp. V. [Vladimir] Di. [Dugački], »Bazala, Vladimir«, HBL 1 (Zagreb, 1983), 557–558; »Bazala, Vladimir«, HE 1 (Zagreb, 1999), p. 670.

BOŠNJAK, BRANKO (Stojčinovac, 1923–Zagreb, 1996). Bio je redoviti profesor na Katedri za povijest filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a od 1991. redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Bio je član uredništva časopisa *Praxis* te član uprave 'Korčulanske ljetne škole'. »U knjigama i člancima sustavno, temeljito i kritički razmatra široku filozofsku tematiku – od predfilozofskog mišljenja do filozofije svojih suvremenika, od problema bitka i bića do pitanja smisla čovjeka i života«. Usp. V. [Višnja] Fo. [Flego], »Bošnjak, Branko«, HBL 2 (Zagreb, 1989), pp. 203–204. Za detaljniji pregled Bošnjakova života i rada usp. Predrag Vranicki (ur.), *Branko Bošnjak: 1923.–1996.* (Zagreb: HAZU, 1998).

BURGER, HOTIMIR (Tržič, 1943). Redoviti profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, predsjednik Hrvatskog filozofskog društva (1981–1983) i odgovorni urednik časopisa *Filozofska istraživanja* (1980–1989). »Njegove su analize usmjerene na klasičnu njemačku filozofiju i njezine odnose prema marksizmu (I. Kant, G. W. F. Hegel, novokantovstvo), na pojedine aspekte Marxova djela <...>, na teorijske prinose marksističkih mislilaca <...> te na aktualne marksističke i filozofske teme <...>«. Osobito se bavi problematikom filozofske antropologije. Usp. A. [Ante] Čo. [Čović], »Burger, Hotimir«, HBL 2 (Zagreb, 1989), 517; »Burger, Hotimir«, *Filozofski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2012), p. 160.

DESPOT, BRANKO (Zagreb, 1942). Redoviti profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Redoviti je član HAZU od 2010. godine. »Nje-

gov opus pokazuje da duh filozofije kakav su razvili Anaksimandar, Heraklit, Parmenid, Platon i Aristotel ima još mnogo toga reći suvremenom čovjeku. Ne treba zaboraviti ni njegova istraživanja hrvatske filozofske baštine, koja su nezaobilazan dio svake povijesti hrvatske filozofije. Istaknuo se i kao prevoditelj filozofskih knjiga i tekstova s njemačkog i starogrčkog jezika.« Usp. http://info.hazu.hr/b_despot_biografija (pristup ostvaren 28. 2. 2012). Također usp. *HAZU: 150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1861.–2011.*, p. 85.

DVORNIKOVIĆ, VLADIMIR (Severin na Kupi, 1888–Beograd, 1956). Djelovao je kao srednjoškolski nastavnik u Sarajevu, Bihaću i Zagrebu. Profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1919–1926), gdje je od 1925. do 1926. bio u statusu redovitog profesora. Na Sveučilištu je »tragao za vlastitom filozofijom i suprotstavljao se vladajućoj školskoj filozofiji«, a njegovo djelo *Savremena filozofija* »prvi je sustavni prikaz suvremene filozofije u nas«. Objavio je niz rasprava, članaka, prikaza i bilježaka o »općim pitanjima filozofije i psihologije filozofiranja«. Za osnovne biobibliografske podatke usp. B. [Branko] Des. [Despot], »Dvorniković, Vladimir«, HBL 3 (Zagreb, 1993), pp. 730–731. Za detaljniji uvid usp. Branko Despot, *Filozofiranje Vladimira Dvornikovića* (Zagreb: Institut za filozofiju i Liber, 1975).

GEITLER, LEOPOLD VÁCLAV (Prag, 1847–Döbling kraj Beča, 1885). Češki slavist i paleograf. Od 1874. predavao je slavistiku na Sveučilištu u Zagrebu, a iste godine postao i redovitim članom JAZU. »Utemeljio je studij staroslavenskog jezika i poredbenog jezikoslovlja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.« Usp. nekrolog »Dr. Leopold Geitler«, *Ljetopis JAZU za godinu 1889.*, sv. 4 (Zagreb: JAZU, 1889), pp. 109–112; Na. [Nataša] B. [Bašić], »Geitler, Leopold Václav«, HBL 4, pp. 637–638; »Geitler, Leopold Václav«, HE 4 (2002), p. 139.

HONDL, STANKO (Zagreb, 1873–Zagreb, 1971). Hrvatski fizičar. Od 1911. izvanredni, a od 1915. redoviti profesor fizike na Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Rektor Sveučilišta (1936–1938). Redoviti je član JAZU od 1923, a brisan je iz članstva 1947. Za povijest fizike važni su njegovi radovi o R. Boškoviću i M. A. de Dominisu. Usp. Stipe Kutleša, »Hondl, Stanko«, HBL 5 (Zagreb, 2002), pp. 611–612. Za potpuniji uvid vidi: Žarko Dadić, *Egzaktne znanosti u Hrvatskoj u ozračju politike i ideologije* (Zagreb: Izvori, 2010), pp. 21–28, 122–124, 134–142, 158–168, 213–217, 228–233, 269–273, 293–296, 330–333, 372–381, 435–439, 457–461, 522–523.

JANEČEK, GUSTAV (Konopište, 1848–Zagreb, 1929). »<...> otac moderne hrvatske sveučilišne farmacije, bio je doktor filozofije i ljekarništva, kr. javni redoviti profesor kemije i predstojnik Kemičkog zavoda, dekan Mudroslovnog

fakulteta 1885., 1895. i 1906. i rektor Sveučilišta 1908., <...> dopisni (1882.) a potom i pravi (1887.) član JAZU, predstojnik njezina Matematičko-prirodoslovnoga razreda (1908.–1917.) i predsjednik JAZU (1921.–1924.) <...>.« Usp. Vladimir Grdinić, »Gustav Janeček, osnivač moderne hrvatske farmacije«, u: Drago Grdenić (ur.), *Gustav Janeček (1848.–1929.): život i djelo* (Zagreb: HAZU, 2002), pp. 49–133, na p. 132.

JURKOVIĆ, JANKO (Požega, 1827–Zagreb, 1889). U javnom je životu djelovao kao pedagog i pisac. Bio je pravi član JAZU od 1867, a obnašao je i dužnost potpredsjednika Matice hrvatske. »Najzanimljiviji dio njegova opusa čine rasprave o književnoestetskim i književnoteorijskim pitanjima u kojima se zauzima za više estetske kriterije u književnosti, iako ih ne uspijeva uvijek i dosljedno primijeniti u vlastitim djelima.« Usp. Na.[Nevenka] V.[Videk], »Jurković, Janko«, HBL 6 (Zagreb, 2005), pp. 650–651.

KOSTRENIČIĆ, MARKO (Zagreb, 1884–Zagreb, 1976). Redoviti profesor na Katedri za hrvatsku pravnu povijest na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i rektor Sveučilišta u Zagrebu (1949–1950). Od 1921. bio je redoviti član JAZU, gdje je obnašao dužnost glavnog tajnika i potpredsjednika. »U znanstvenim je istraživanjima težište stavio na stariju hrvatsku pravnu povijest, poglavito na državnopravni razvoj Hrvatske od procesa nastajanja njezine državnosti do kraja XV. st.« Usp. H.[Hodimir] Šć.[Sirotković] i M.[Mladen] Tka.[Tkalčević], »Kostrenčić, Marko«, HBL 7 (Zagreb, 2009), pp. 698–699.

KUČERA, OTON (Petrinja, 1857–Zagreb, 1931). Hrvatski prirodoslovac, promicatelj znanosti i tehnike. Predavao je matematiku na Šumarskoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Potaknuo je osnivanje zvjezdarnice u Zagrebu, a bio je djelatan u okviru Matice hrvatske, Hrvatskog prirodoslovnog društva itd. Napisao je više knjiga i udžbenika za škole. Usp. »Kučera, Oton«, HE 6 (Zagreb, 2004), p. 321. Za detaljniji uvid usp. Tatjana Kren (ur.), *Život i djelo Otona Kučere* (Zagreb: Zagrebački astronomski savez i Zvezdarnica Zagreb, 2008).

LELAS, SRĐAN (Split, 1939–Zagreb, 2003). Od 1992. redovni profesor na Zavodu za povijest, filozofiju i sociologiju znanosti Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kojemu postaje i predstojnikom 1994. godine. Predavao je kolegije iz povijesti i filozofije znanosti na PMF-u, Filozofskom fakultetu i Hrvatskim studijima, u okviru dodiplomskih i poslijediplomskih studija. Bio je pročelnik Fizičkog odjela PMF-a (1978–1980) te direktor Prirodoslovnih odjela (1983–1988) i PMF-a (1988–1989). Od 1992. do 1993. obavljao je dužnost pomoćnika pa zamjenika ministra za prosvjetu i kulturu zaduženoga za visoko školstvo. Kao predavač gostovao je na brojnim sveučilištima u svijetu. Usp. <http://prolegomena.upf.hr/vol2no1> (pristup

ostvaren 12. 07. 2013.). Usp. Boris Kožnjak, »In memoriam: Srđan Lelas (1939–2003)«, *Prolegomena* 2 (2003), pp. 125–128.

LORENZ, BORISLAV (Arandelovac, 1883–Beograd, 1975). Filozofiju je studirao i doktorirao u Berlinu. Bio je profesor na Teološkom fakultetu u Beogradu. Godine 1930. izabran za dopisnog člana JAZU. Objavio je mnogo priloga iz područja filozofije i psihologije. Usp. Stjepan Zimmermann, »Dr. Borislav Lorenz«, *Ljetopis JAZU za godinu 1929. / 1930.*, sv. 43 (Zagreb: JAZU, 1931), pp. 103–104; A.[Andrija] Svić.[Stojković], »Lorenc, Borislav«, *Enciklopedija Jugoslavije* 5 (Zagreb, 1962), p. 553; »Lorenc, Borislav«, *Srpski biografski rečnik* 5 (Novi Sad, 2011), pp. 630–631.

LJUBIĆ, ŠIME (Stari Grad na Hvaru, 1822–Stari Grad na Hvaru, 1896). Hrvatski povjesničar i arheolog. God. 1846. završio bogosloviju u Zadru, a potom slavistiku te povijest i geografiju u Beču. Bio je gimnazijski profesor u Splitu, Osijeku i Rijeci, te upravitelj Arheološkog muzeja u Splitu i Narodnog muzeja u Zagrebu. Izabran za redovitoga člana JAZU 1867. godine. Na temelju dugogodišnjih istraživanja u mletačkim i bečkim arhivima i knjižnicama objavio je u Akademijinim publikacijama vrijedne zbirke povijesnih izvora koje se ubrajaju u temeljna djela hrvatske povijesti. U djelu *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia* (1856) obradio je i mnoge hrvatske filozofe. Usp. »Ljubić, Šime«, HE 6 (Zagreb, 2004), p. 712.

MAJCEN, JURAJ (Zagreb, 1875–Zagreb, 1924). Hrvatski matematičar, studirao matematiku u Beču. Redoviti profesor geometrije na Mudroslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1901–1924) gdje bio i predstojnik Geometrijskog zavoda od 1911. Bio je član JAZU od 1909, a pokrenuo je Akademijine časopise *Prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije* te *Izješća o rasprava-ma matematičko-prirodoslovnog razreda*. Usp. »Majcen, Juraj«, HE 6 (Zagreb, 2004), p. 771. Za detaljniji uvid vidi: Vilko Niče, »Juraj Majcen«, *Rad JAZU* 325 (1963), pp. 49–106.

MAJNARIĆ, NIKOLA (Ravna Gora, 1885–Zagreb, 1966). Hrvatski klasični filolog. Od 1925. do 1955. predstojnik Katedre za grčki jezik i književnost na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Usp. »Majnarić, Nikola«, HE 6 (Zagreb, 2004), p. 775.

MARETIĆ, TOMO (Virovitica, 1854–Zagreb, 1938). Hrvatski jezikoslovac, »gl. predstavnik tzv. hrvatskih vukovaca, zaslužan za dosljedno kodificiranje novoštokavštine kao književnog jezika i za uvođenje fonološkog pravopisa«. »Od 1886. do 1914. predavao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu slavensku filologiju, a od 1919. do 1925. indoeuropsku lingvistiku.« Član je JAZU od

1886, a predsjednik joj u razdoblju 1915–1918. Dekan Filozofskog fakulteta 1893–1894. Aktivan u političkom životu kao saborski zastupnik Unionističke stranke. Usp. »Maretić, Tomislav (Tomo)«, HE 7 (Zagreb, 2005), 60; Stjepan Damjanović (ur.), *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta, 1998), p. 36.

MARKOVIĆ, FRANJO (Križevci, 1845–Zagreb, 1914). Bio je prvi profesor filozofije na zagrebačkom Sveučilištu te rektor akademske godine 1881 / 1882, književnik i urednik *Vienca* (1872–1873). Dopisni je član JAZU od 1873, a 1876. postaje redoviti član. Aktivno je sudjelovao i u hrvatskomu političkom životu. Usp. Vladimir Filipović, »Franjo Marković – rodoljubni pjesnik i učitelj filozofije«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 8(1982), pp. 7–24. Za detaljniji uvid usp. Albert Bazala, *Filozofijski portret Franje Markovića* (Zagreb: Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu i Liber, 1974).

MARKOVIĆ, ŽELJKO (Požega, 1889–Opatija, 1974). Redoviti profesor (1921) na Tehničkoj visokoj školi (poslije Tehničkom fakultetu) u Zagrebu, od 1925. predstojnik Zavoda za primijenjenu matematiku Tehničke visoke škole, a od 1949. do umirovljenja 1962. redoviti profesor matematike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bio je rektor Sveučilišta u Zagrebu (1954–1955). Redoviti je član JAZU od 1931. godine, a tajnik Razreda za matematičke, fizičke i tehničke znanosti od 1947. do 1966. Istraživao je život i rad Ruđera Boškovića te je pokrenuo izdavanje publikacije *Građa za život i rad Ruđera Boškovića*. »Zasluzan je za osnutak Instituta za povijest prirodnih, matematičkih i medicinskih znanosti JAZU (1960.)« Usp. »Marković, Željko«, HE 7 (Zagreb, 2005), p. 83. Za detaljniji uvid usp. Sibe Mardešić (ur.), *Spomenica posvećena Željku Markoviću članu JAZU u povodu 100. obljetnice rođenja (1889–1989)* (Zagreb: JAZU, 1990).

MATIČEVIĆ, STJEPAN (Veliko Gradište kraj Kutjeva, 1880–Zagreb, 1940). Hrvatski filozof i pedagog. Predstavnik je funkcionalne i personalističke pedagogije. Utemeljitelj Pedagogijskog instituta u Zagrebu 1936. godine. Od 1930. član je JAZU. »Matičević, Stjepan«, HE 7 (Zagreb, 2005), p. 137. Za detaljniji uvid usp. *Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu* 3 (2001), br. 1, pp. 153–192.

MILOŠEVIĆ, JOSIP (Sinj, 1869–Zagreb, 1925). Teološki studij završio u Padovi. Bio je gvardijan Samostana sv. Frane u Šibeniku, a od 1912. do 1921. provincijal je Provincije konventualaca sv. Jeronima. Borio se za pripajanje Istre i Cresa Kraljevini SHS. Na hrv. jeziku objavio je više zapaženih radova, a u šibenskoj samostanskoj knjižnici otkrio je rukopis *Šibenske molitve*. Usp.

Lj. [Ljudevit] Maračić, »Milošević, Josip«, u: Hoško, Franjo Emanuel i dr. (ur.), *Hrvatski franjevački biografski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2010), p. 396.

MURKO, MATIJA (Drstelja kraj Ptuja, 1861–Prag, 1952). Slovenski filolog, književni povjesničar i etnograf. Predavao je slavensku filologiju na sveučilištima u Beču, Grazu, Leipzigu i Pragu. Proučavao je pojedine slavenske kulture, njihove jezike, književnosti, povijesti i običaje. Usp. »Murko, Matija«, HE 7 (Zagreb, 2005), p. 525.

NEDELJKOVIĆ, DUŠAN (Isakovo, 1899–Beograd, 1984). Profesor Filozofskog fakulteta u Skopju i Beogradu. Redovni član SANU. Napisao radove o Heraklitu, Brunu, Pascalu, Hegelu, kao i o F. Petriću, M. A. de Dominisu i R. Boškoviću. Usp. V.[Veljko] Ko.[Korać], »Nedeljković, Dušan«, *Enciklopedija Jugoslavije* 6 (Zagreb, 1965), p. 265; »Nedeljković, Dušan«, *Makedonska enciklopedija* 2 (Skopje, 2009), p. 1041.

NEMEC, KREŠIMIR (Županja, 1953). Redoviti profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Napisao *Povijest hrvatskog romana* i uredio *Leksikon hrvatskih pisaca* (2000). Redoviti član HAZU od 2008. godine. »Priredio za tisak djela brojnih hrvatskih pisaca (Šenoa, Gjalski, Kovačić, Kozarac, Becić, Lorković, Zagorka, Nehajev, Majer, Sudeta, Andrić, Krleža, Desnica, Cvitan, Stahuljak i dr.). Suradivao je u brojnim međunarodnim projektima i priredio tematske brojeve stranih časopisa posvećene hrvatskoj književnosti (*Die Horen, Revue svetovej literature*).« Usp. http://info.hazu.hr/kresimir_nemec_biografija (pristup ostvaren 28. 2. 2012).

NODILO, NATKO (Split, 1834–Zagreb, 1912). Hrvatski političar, povjesničar i publicist. Od 1874. prvi je profesor opće povijesti na Sveučilištu u Zagrebu, gdje je bio i rektor (1890 / 1891). Bio je predsjednik Društva hrvatskih književnika. Znanstvene rasprave objavljivao je u *Radu JAZU*. Usp. »Nodilo, Natko«, HE 7 (Zagreb, 2005), p. 726.

PATAKI, STJEPAN [Stevan] (Slavonski Brod, 1905–Zagreb, 1953). Profesor i dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu. »Plodan pedagoški pisac, usmjeren na filozofijske probleme odgoja i kulturnu pedagogiju badenske škole, kritički je prenosio iskustva sovj. pedagogije.« Usp. »Pataki, Stjepan«, HE 8 (Zagreb, 2006), p. 320.

PERIĆ, BERISLAV (Split, 1921–Zagreb, 2009). Redoviti profesor teorije države i prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Član je suradnik JAZU / HAZU od 1980, a dopisni od 2000. godine. »Objavljivao je radove s

područja teorije prava i države i filozofije prava.« Usp. Jakša Barbić, »Berislav Perić (1921.–2009.)«, *Ljetopis HAZU za godinu 2009.*, knj. 113 (2010), pp. 578–579.

PETRANOVIĆ, BOŽIDAR (Šibenik, 1809–Venecija 1874). Hrvatski pravnik i pisac. Studirao je filozofiju u Grazu i pravo u Beču. Sudjelovao je u političkom životu. Jedan je od utemeljitelja Matice dalmatinske, a bio je i član JAZU (1867). Proučavao je običajno pravo u Dalmaciji i povijest Crkve bosanske. Usp. »Petranović, Božidar«, HE 8 (Zagreb, 2006), p. 430; *120 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (Zagreb, 1986), p. 83.

POSAVAC, ZLATKO (Kaptol, 1931). Znanstveni savjetnik u Institutu za filozofiju u Zagrebu. Predavao estetiku na Hrvatskim studijima. »Posebno se bavi poviješću hrv. estetike, kao i općenitom estetikom, njezinim teorijskim i pov. dosezima te problemom stvaralaštva. Dao je znatan prinos istraživanjima hrv. filozofske baštine i hrv. filozofijskog nazivlja, te prilozima iz lik. umjetnosti i književnosti.« Usp. »Posavac, Zlatko«, HE 8 (Zagreb, 2006), p. 684.

RAČKI, FRANJO (Fužine, 1828–Zagreb, 1894). Hrvatski povjesničar, jezikoslovac, publicist i političar. Nakon osnutka JAZU 1866. bio je izabran za njezina prvoga predsjednika te je tu dužnost obnašao sljedećih dvadeset godina. Na njegovu je inicijativu bilo pokrenuto izdavanje nekoliko značajnih publikacija JAZU: *Rad* je počeo izlaziti 1867, *Starine* 1869, a *Ljetopis* 1877. (prvi broj za prvo desetljeće Akademije!). F. Rački od početka je bio njihov stalni suradnik. Usp. »Rački, Franjo«, HE 9 (Zagreb, 2007), pp. 136–137. Za detaljniji uvid usp. Mirjana Gross, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga* (Zagreb: Novi liber, 2004).

SCHIFFLER, LJERKA (Zagreb, 1941). Znanstvena savjetnica u Institutu za filozofiju u Zagrebu. Predavač je povijesti hrvatske filozofije i estetike na Hrvatskim studijima, a od 1998. redoviti profesor povijesti filozofije 's osobitim obzirom na hrvatsku filozofiju' na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Glavna i odgovorna urednica *Priloga za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (1991–2012). Član je suradnik HAZU od 2002. Radila je na »proučavanju hrvatske filozofije i estetike, posebice razdoblja od 15. do 17. st. u obzoru europske filozofijske misli« te objavila monografije o Nikoli Gučetiću, Mihi Monaldiju, Frani Petriću i Matiji Ferkiću. Prevela je nekoliko filozofskih djela. Objavila je nekoliko knjiga poezije i proze. Usp. »Ljerka Schiffler-Premec«, *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: za godinu 2002.*, knj. 106 (2003), pp. 518–525.

SEKULIĆ, MARTIN (Lovinac, 1833–Zagreb, 1905). Fizičar, profesor na gimnazijama u Budimu i u Rakovcu. Dopisni član JAZU od 1873. godine. Jedan od prvih autora izvornih radova iz fizike u *Radu JAZU*. Bavio se problemom jedinstvenog objašnjenja svih prirodnih pojava u *Radu* 15 (1871) i pitanjem polarne zore u *Radu* 20 (1872). Usp. »Sekulić, Martin«, *Hrvatski leksikon* 2 (Zagreb, 1997), p. 413.

SLANKAMENAC, PRVOŠ (Titel, 1892–Beograd, 1952). Gimnaziju je učio u Velikom Bečkereku i Novom Sadu, teologiju u Karlovcima, Černovcima i Beču, a filozofiju u Budimpešti i Zagrebu. Doktorat filozofije položio je u Zagrebu 1923. Usp. D. Kirilović, »Dr. Prvoš Slankamenac – nekrolog«, *Zbornik Matice srpske* 4 (1952), p. 175.

STROHAL, IVAN (Orehovica 1871–Zagreb, 1917). Privatni docent rimskog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1898–1914, od 1915. vjećnik Banskoga stola. Redoviti je član JAZU od 1908. Objavio je mnogobrojne radove iz pravne povijesti dalmatinskih gradova, filozofije prava, zadružnog i civilnog prava. Usp. »Strohal, Ivan«, *HE* 10 (Zagreb, 2008), pp. 293–294.

SUPEK, IVAN (Zagreb, 1915–Zagreb, 2007). Hrvatski fizičar, filozof i književnik. Bio je prvi profesor teorijske fizike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (1947–1985). Osnovao je 1950. Institut »Ruđer Bošković«. Sudjelovao je u osnivanju Pugwashke konferencije o znanosti i svjetskim zbivanjima. Bio je prvi profesor filozofije znanosti na Sveučilištu u Zagrebu, gdje je od 1968. do 1972. obnašao službu rektora, a u tom svojstvu potaknuo je utemeljenje Interuniverzitetskog centra u Dubrovniku 1970. Od 1960. je član HAZU, a predsjednik Akademije bio je od 1991. do 1997. godine. U sklopu Akademije osnovao je Institut za filozofiju znanosti i mir te pokrenuo časopis *Encyclopaedia moderna*. Usp. »Supek, Ivan«, *HE* 10 (Zagreb, 2008), p. 345. Za bibliografiju usp. Ksenofont Ilakovac (ur.), *Ivan Supek: 1915.–2007.* (Zagreb: HAZU, 2013).

ŠKREB, STJEPAN (Zagreb, 1879–Zagreb, 1952). Hrvatski meteorolog zaslužan za širenje i održavanje mreže meteoroloških postaja u Hrvatskoj. Studirao je kemiju, matematiku i fiziku. Predavao je kolegije iz astronomije, geofizike i meteorologije na Sveučilištu u Zagrebu. Član JAZU od 1935. godine. Usp. »Škreb, Stjepan«, *HE* 10 (Zagreb, 2008), p. 489.

ŠREPEL, MILIVOJ (Karlovac, 1862–Zagreb, 1905). Hrvatski književni povjesničar i klasični filolog. Studij filozofije te slavistike i klasične filologije završio na Sveučilištu u Zagrebu, gdje je i doktorirao 1886. te od 1889. predavao klasičnu filologiju. Usp. »Šrepel, Milivoj«, *HE* 10 (Zagreb, 2008), p. 531.

ŠUBIC, SIMON (Brode, Škofja Loka, 1830–Graz, 1903). Studirao je matematiku i fiziku. Napisao je 18 znanstvenih rasprava, a pisao je i udžbenike iz fizike. Objavljivao rasprave i u *Radu JAZU*. Usp. »Šubic, Simon«, *Enciklopedija Slovenije* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999), p. 162.

ŠULEK, BOGOSLAV (Sobotište, 1816–Zagreb, 1895). Od 1866. bio je član JAZU, a 1874. postao je prvim tajnikom Akademije. Zaslužan je i za pokretanje *Ljetopisa*. Ostavio je zapažen trag na raznim područjima kulture, znanosti i gospodarstva. Usp. Milan Moguš (ur.), *Zbornik o Bogoslavu Šuleku* (Zagreb: HAZU, 1998).

TORBAR, JOSIP (Krašić, 1824–Zagreb, 1900). Za svećenika je bio zaređen 1849. Član JAZU je od 1866, a Akademijin predsjednik od 1890. do 1900. Djelovao je u političkom životu kao zastupnik u Hrvatskom saboru, utemeljitelj je i predsjednik Hrvatskog planinarskog društva. Bavio se biologijom, geologijom, meteorologijom te poviješću znanosti. Usp. Josip Torbar, »Autobiografija«, *Ljetopis JAZU za godinu 1900.* (Zagreb: JAZU, 1901), pp. 127–152; Milan Meštrović i Sibe Mardešić (ur.), *Josip Torbar: 1824.–1900.* (Zagreb: HAZU, 2002).

VARIČAK, VLADIMIR (Švica, 1865–Zagreb, 1942). Profesor i dekan Mudroslovnog fakulteta te rektor zagrebačkog Sveučilišta (1921–1922). Redoviti je član JAZU od 1904. »Bavio se teorijom ravninskih krivulja, teorijom funkcija, <...>, te istraživanjem života i rada R. Boškovića.« Osim toga, »prvi je u teoriju relativnosti uveo pojam rapiditeta«. Usp. »Varičak, Vladimir«, HE 11 (Zagreb, 2009), p. 286. Za detaljniji uvid vidi: Žarko Dadić, *Egzaktna znanost u Hrvatskoj u ozračju politike i ideologije (1900–1960)* (Zagreb: Izvori, 2010), u poglavlju »Znanstveni rad Vladimira Varičaka«, pp. 53–62.

VEBER TKALČEVIĆ, ADOLFO (Bakar, 1825–Zagreb, 1889). Kanonik Prvostolnog kaptola zagrebačkog (od 1870), zastupnik u Hrvatskom saboru. Od 1866. član je JAZU. »Predvodnik zagrebačke filološke škole koja je jezičnu normu temeljila na hrv. književnojezičnoj tradiciji odupirući se vukovskom fonološkom pravopisu«. Objavio svoja *Djela* u 9 svezaka. Usp. Ivo Pranjković, *Adolfo Veber Tkalčević* (Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta, 1993).

VELJAČIĆ, ČEDOMIL (Zagreb, 1915–San Francisco, 1997). Sredinom 1960-ih bio je gostujući profesor na indijskim sveučilištima u Madrasu, Delhiju i Šantiniketanu, a 1966. stupio je u budistički prosjački red. Njegov je rad obilježen »idejom i metodom komparativne filozofije«, s pomoću koje pokušava na tragu Paula Masson-Oursela i Karla Jaspersa proniknuti u tok

povijesti mišljenja u razdoblju oko 6. st. pr. Kr., »kada se postavljaju temelji svoj kasnijoj razgranatosti filoz. mišljenja na euroaz. prostoru«. Bavio se i prevođenjem budističke filozofije i pjesništva. Usp. »Veljačić, Čedomil«, HE 11 (Zagreb, 2009), p. 331. Za detaljniji uvid usp. Mislav Ježić, »In memoriam: Čedomil Veljačić«, *Filozofska istraživanja* 18 (1998), pp. 235–245; Ksenija Premur, *Ethos spoznaje u filozofiji Čedomila Veljačića* (Zagreb: Lara, 2003).

VRANICKI, PREDRAG (Benkovac, 1922–Zagreb, 2002). Redoviti profesor i dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu (1964–1966), rektor Sveučilišta u Zagrebu (1972–1976). Izvanredni član JAZU od 1973., a redoviti od 1979. godine. »Afirmirao se kao vodeći svjetski marksolog (njegova *Historija marksizma*, napisana u izrazitu odmaku od dogmatske interpretacije marksizma sovjetskog tipa, prevedena je na gotovo sve svjetske jezike)«, a u kasnijem razdoblju objavio trosveščanu *Filozofiju historije* (2001–2003). Usp. »Predrag Vranicki«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1973. i 1974.*, knj. 78 (1978), pp. 501–504; »Predrag Vranicki«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1979.*, knj. 83 (1980), pp. 379–382. Također usp. Petar Strčić, »Predrag Vranicki (1922.–2002.)«, *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: za godinu 2002.*, knj. 106 (2003), pp. 667–669; »Vranicki, Predrag«, *Filozofski leksikon* (Zagreb, 2012), p. 1239.

VUK-PAVLOVIĆ, PAVAO (Koprivnica, 1894–Zagreb, 1976). »Od 1928. predavao na zagrebačkoj Višoj pedagoškoj školi, od 1929. bio docent na Filozofskom fakultetu; uspostavom NDH udaljen s fakulteta, rehabilitiran 1945., ali 1947. udaljen iz nastave i premješten na radno mjesto knjižničara.« Na Sveučilištu u Skopju djelovao je kao izvanredni (od 1958) te redoviti profesor estetike i etike (1961–1971). U svojim filozofskim istraživanjima razmatrao je razne teme vezane za spoznajnu teoriju, estetiku, etiku i pedagogiju. Pored toga, bavio se prevođenjem, a pisao je i poeziju. Usp. »Vuk-Pavlović, Pavao«, HE 11 (Zagreb, 2009), p. 537. Za detaljniji uvid vidi: Pavo Barišić (ur.), *Pavao Vuk-Pavlović: život i djelo* (Zagreb: HAZU i Institut za filozofiju, 2003).

VUKOTINOVIĆ, LJUDEVIT (Zagreb, 1813–Zagreb 1893). Hrvatski političar, književnik i prirodoslovac. Obnašao je niz dužnosti u kulturnom i političkom životu Hrvatske. Pokretač je časopisa *Kolo*, a objavio je niz djela s područja prirodoslovlja. Sakupio je vrijedan herbarij. Bio je jedan od osnivača Narodnog muzeja. Od 1867. je član JAZU. Usp. »Vukotinović (Farkaš Vukotinović), Ljudevit«, HE 11 (Zagreb, 2009), p. 534. Za detaljniji uvid vidi: Josip Balabanić, *Ljudevit Farkaš Vukotinović: na iskonima moderne Hrvatske* (Zagreb: Školska knjiga i Hrvatski prirodoslovni muzej, 2005).

VUKOVIĆ, ANTE (Vrgorac, 1931–Split, 2004). Matematičar. Magistrirao 1968. i doktorirao 1976. na PMF-u Sveučilišta u Zagrebu. Radio je na FESB-u Sveučilišta u Splitu kao asistent od 1960, da bi 1968. bio izabran u zvanje predavača, 1969. u zvanje docenta te 1976. godine u zvanje izvanrednog profesora. Bio je dugogodišnji šef Katedre za matematiku i predstojnik Zavoda za matematiku i fiziku te dekan FESB-a od 1991. do 1995. godine. Usp. *in memoriam*: Domazet, Željko; Slapničar Ivan, »Posvećen matematici«, *Slobodna Dalmacija*, 19. siječnja 2004, <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20040119/split05.asp> (pristup ostvaren 12. 3. 2013).

ZENKO, FRANJO (Adamovec, 1931). Znanstveni savjetnik u Institutu za filozofiju u Zagrebu. »Predavao na Filozofskom fakultetu u Zadru (1964–67), radio u Institutu za filozofiju (1970–1995, a predstojnik 1980–1985), predavao na Hrvatskim studijima (1992–2000) i Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu (1997–2000). Urednik časopisa *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* (1984), suosnivač i urednik časopisa *Godišnjak za povijest filozofije*.« Bavio se »hrv. filozofijom u njezinu europskom filoz. kontekstu, s posebnim osvrtom na teorijska pitanja historiografije ‘nacionalnih’ filozofija.« Jedan je od četvorice inicijatora za osnivanje Hrvatske socijalno-liberalne stranke početkom 1989. Bio je zastupnik u Hrvatskom saboru (1992–1995) i veleposlanik Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici (2000–2004). Usp. »Zenko, Franjo«, HE 11 (Zagreb, 2009), p. 722. Opširniju biografiju i iscrpnu bibliografiju vidi u: Erna Banić-Pajnić i Mihaela Girardi-Karšulin (ur.), *Zbornik u čast Franji Zenku u povodu 75. godišnjice života* (Zagreb: Institut za filozofiju, 2006), pp. 219–238.

ZIMMERMANN, STJEPAN (Virovitica, 1884–Zagreb, 1963). Bio je redoviti profesor filozofije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1918–1946) te rektor Sveučilišta u Zagrebu (1923 / 1924). Redoviti član JAZU postao je 1921. godine. U svojim radovima nastojao je osuvremeniti neoskolastičku teoriju spoznaje. Nakon Drugog svjetskog rata bio je od strane komunističke vlasti optužen za suradnju s ustašama, ali je optužbe opovrgnuo. No bilo mu je zabranjeno javno djelovanje, pa nakon rata nije pri obnovi bio ubrojen među članove Akademije. Umirovljen je 1946. godine. O njegovu životu i djelovanju usp. Gj. [Gjuro] Arnold, »Dr. Stjepan Zimmermann«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: za godinu 1921.*, sv. 36 (1922), pp. 58–59; Vladimir Stipetić (ur.), *Život i djelo Stjepana Zimmermanna* (Zagreb: HAZU, Razred za društvene znanosti, 2002); Ivan Tadić, *Filozofska misao Stjepana Zimmermanna: izabrani vidovi s bibliografijom* (Split: Crkva u svijetu, 2010).

Literatura

- ***, »Ljerka Schiffler-Premec [biografije novih članova Akademije]«, *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 2002.*, knj. 106 (2003), pp. 518–525.
- ***, »Predrag Vranicki [biografije novih članova Akademije]«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1973. i 1974.*, knj. 78 (1978), pp. 501–504.
- ***, »Predrag Vranicki [biografije novih članova Akademije]«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1979.*, knj. 83 (1980), pp. 379–382.
- Arnold, Gj. [Gjuro], »Dr. Stjepan Zimmermann«, *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1921.*, sv. 36 (1922), pp. 58–59.
- Bačeković, Alica; Bracanović, Tomislav, *Bibliografija radova o hrvatskoj filozofiji* (Zagreb: Hrvatski studiji–Studia Croatica, 1999).
- Balabanić, Josip, *Ljudevit Farkaš Vukotinović: na iskonima moderne Hrvatske* (Zagreb: Školska knjiga i Hrvatski prirodoslovni muzej, 2005).
- Banić-Pajnić, Erna; Girardi-Karšulin, Mihaela (ur.), *Zbornik u čast Franji Zenku u povodu 75. godišnjice života* (Zagreb: Institut za filozofiju, 2006).
- Barbić, Jakša, »Berislav Perić (1921.–2009.)«, *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: za godinu 2009.*, knj. 113 (2010), pp. 578–579.
- Barišić, Pavo (ur.), *Pavao Vuk-Pavlović: život i djelo* (Zagreb: HAZU i Institut za filozofiju, 2003).
- Barišić, Pavo, »Glavne struje hrvatske filozofije u XIX. stoljeću«, u: Mislav Ježić (ur.), *Hrvatska i Europa: kultura, znanost i umjetnost*, sv. IV (Zagreb: HAZU i Školska knjiga, 2009), pp. 685–691.
- Bašić, Nataša, »Geitler, Leopold Václav«, HBL 4, 637–638.
- Bazala, Albert, *Filozofijski portret Franje Markovića* (Zagreb: Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu i Liber, 1974).
- Bibliografija Jugoslavije. Knjige, brošure i muzikalije* (Beograd: Jugoslavenski bibliografski institut, 1952–1991).
- Bozanić, Antun, *Biskup Mahnić: pastir i javni djelatnik u Hrvata* (Zagreb–Krk: Kršćanska sadašnjost, 1991).
- Buturac, Josip; Hoško, Franjo Emanuel, »Bauer Antun«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 539–540.
- Crnković, Kristijan; Juričić, Vedrana; Polak Bobić, Kristina, »Digitalna zbirka Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti«, u: Irena Kranjec (ur.), *II. Dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica – Knjižnice: kamo i kako dalje?* (Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010), pp. 94–107.
- Čović, Ante, »Burger, Hotimir«, HBL 2 (Zagreb, 1989), p. 517.
- Dadić, Žarko, *Egzaktne znanosti u Hrvatskoj u ozračju politike i ideologije (1900–1960)* (Zagreb: Izvori, 2010).

- Damjanović, Stjepan (ur.), *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu* (Zagreb: Filozofski fakultet, 1998).
- Despot, Branko, *Filozofiranje Vladimira Dvornikovića* (Zagreb: Institut za filozofiju i Liber, 1975).
- Despot, Branko, »Dvorniković, Vladimir«, HBL 3 (Zagreb, 1993), pp. 730–731.
- Dugački, Vladimir, »Bazala, Vladimir«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 557–558.
- Filipović, Vladimir, »Franjo Marković – rodoljubni pjesnik i učitelj filozofije«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 8 (1982), pp. 7–24.
- Filipović, Vladimir, »Bazala, Albert«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 553–556.
- Flego, Višnja; Kaminski, Martin, »Arnold, Đuro«, HBL 1 (Zagreb, 1983), pp. 239–241.
- Flego, Višnja, »Bošnjak, Branko«, HBL 2 (Zagreb, 1989), pp. 203–204.
- Galović, Milan, *Suvremena filozofija II*. (Zagreb: Školska knjiga, 1996).
- Grdinić, Vladimir, »Gustav Janeček, osnivač moderne hrvatske farmacije«, u: Drago Grdenić (ur.), *Gustav Janeček (1848.–1929.): život i djelo* (Zagreb: HAZU, 2002), pp. 49–133.
- Gross, Mirjana, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga* (Zagreb: Novi liber, 2004).
- Heimsoethe, Heinz, *Povijest filozofije II* (Zagreb: Naprijed, 1990).
- Hoško, Franjo Emanuel; Čošković, Pejo; Kapitanović, Vicko (ur.), *Hrvatski franjevački biografski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2010).
- Hrvatska bibliografija: Niz A. Bibliografija knjiga tiskanih u Narodnoj Republici Hrvatskoj* (Zagreb: JAZU, 1948–1956).
- Ilakovac, Ksenofont (ur.), *Ivan Supek : 1915.–2007.* (Zagreb: HAZU, 2013.)
- Ježić, Mislav, »In memoriam: Čedomil Veljačić«, *Filozofska istraživanja* 18 (1998), 235–245.
- Jolić, Tvrтко, »Filozofske institucije u Hrvatskoj u 20. stoljeću«, u: Damir Barbarić i Franjo Zenko (ur.), *Hrvatska filozofija u XX. stoljeću* (Zagreb: Matica hrvatska, 2007), pp. 27–40.
- Kaštela, Slobodan (ur.), *120 godina Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (Zagreb: JAZU, 1986).
- Kaštela, Slobodan, »Pet stotina knjiga Akademijina časopisa *Rad*«, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 505 (2009). *Razred za društvene znanosti*, knj. 47, pp. 13–21.
- Kirilović, D., »Dr. Prvoš Slankamenac – nekrolog«, *Zbornik Matice srpske* 4 (1952), p. 175.
- Korać, Veljko, »Nedeljković, Dušan«, *Enciklopedija Jugoslavije* 6 (Zagreb, 1965), p. 265.
- Korać, Veljko, »Atanasijević, Ksenija«, *Enciklopedija Jugoslavije* 1 (Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 1980), p. 318.

- Kožnjak, Boris, »In memoriam: Srđan Lelas (1939–2003)«, *Prolegomena* 2 (2003), pp. 125–128.
- Kren, Tatjana (ur.), *Život i djelo Otona Kučere* (Zagreb: Zagrebački astronomski savez i Zvezdarnica Zagreb, 2008).
- Križanić, Zora, *A. Bauer i njegova filozofija* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1986).
- Kutleša, Stipe, »Hondl, Stanko«, *HBL* 5 (Zagreb, 2002), pp. 611–612.
- Kutleša, Stipe (ur.), *Filozofski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2012).
- Maračić, Ljudevit, »Milošević, Josip«, u: Hoško, Franjo Emanuel i dr. (ur.), *Hrvatski franjevački biografski leksikon* (Zagreb: Leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 2010), p. 396.
- Mardešić, Sibe (ur.), *Spomenica posvećena Željku Markoviću članu JAZU u povodu 100. obljetnice rođenja (1889–1989)* (Zagreb: JAZU, 1990).
- Mardešić, Željko, »Hrvatski katolički pokret i liberalizam«, u: Zlatko Matijević (ur.), *Hrvatski katolički pokret: zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Zagrebu i Krku od 29. do 31. ožujka 2001.* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2002), pp. 253–271.
- Martinović, Ivica, *Žanrovi hrvatske filozofske baštine od 15. do 18. stoljeća* (Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2011). Dostupno na: www.ffst.hr/dokumenti/izdavastvo/predavanja/Martinovic.zhfb15-18st.pdf (pristup ostvaren 25. 6. 2013).
- Meštrov, Milan; Mardešić, Sibe (ur.), *Josip Torbar 1824.–1900.* (Zagreb: HAZU, 2002).
- Moguš, Milan (ur.), *Zbornik o Bogoslavu Šuleku* (Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1998).
- Moguš, Milan (ur.), *140 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1861.–2001.* (Zagreb: HAZU, 2001).
- Moguš, Milan, »Riječ akademika Milana Moguša, predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, u povodu objavljivanja petstote knjige Akademijina Rada u Zagrebu 11. ožujka 2009.«, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 505 (2009). *Razred za društvene znanosti*, knj. 47, pp. 11–12.
- Nedeljković, Dušan, »Franjo Rački u istoriji filozofije i danas«, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 9 (1979), pp. 141–146.
- Niče, Vilko, »Juraj Majcen«, *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Knj. 325 (1963). *Odjel za matematičke, fizičke i tehničke nauke*. Knj. 9 (1963), pp. 49–106.
- Požar, Hrvoje (ur.), *125 godina djelovanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: 1866–1991* (Zagreb: JAZU, 1991).
- Pranjković, Ivo, *Adolfo Veber Tkalčević* (Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta, 1993).

- Premur, Ksenija, *Ethos spoznaje u filozofiji Čedomila Veljačića* (Zagreb: Lara, 2003).
- Sečić, Dora (ur.), *Popis izdanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1986.–2000.* = *Catalogus editionum Academiae scientiarum et artium Croatiae MCMLXXXVI–MM* (Zagreb: HAZU, 2001).
- Sirotković, Hodomir; Tkalčević, Mladena, »Kostrenčić, Marko«, HBL 7 (Zagreb, 2009), pp. 698–699.
- Stipčević, Aleksandar, *O Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: u povodu izlaska iz tiska 400. knjige* (Zagreb: JAZU, 1983).
- Stipčević, Aleksandar; Filaković, Ljerka (ur.), *Popis izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti: 1867–1985* = *Catalogus editionum Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium: MDCCCLXVII–MCMLXXXV*, (Zagreb: JAZU, 1986).
- Stipetić, Vladimir (ur.), *Život i djelo Stjepana Zimmermanna: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog 5. listopada 2000. u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti* (Zagreb: HAZU, Razred za društvene znanosti, 2002).
- Stojković, Andrija, »Lorenc, Borislav«, *Enciklopedija Jugoslavije* 5 (Zagreb, 1962), p. 553.
- Strčić, Petar, »Predrag Vranicki (1922.–2002.)«, *Ljetopis Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: za godinu 2002.*, knj. 106 (2003), pp. 667–669.
- Šanjek, Franjo (ur.), *HAZU: 150 godina Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti: 1861.–2011.* (Zagreb, HAZU, 2011).
- Tadić, Ivan, *Filozofska misao Stjepana Zimmermanna: izabrani vidovi s bibliografijom* (Split: Crkva u svijetu, 2010).
- Videk, Nevenka, »Jurković, Janko«, HBL 6 (Zagreb, 2005), pp. 650–651.
- Vranicki, Predrag (ur.), *Branko Bošnjak: 1923.–1996.* (Zagreb: HAZU, 1998).
- Windelband, Wilhelm, *Povijest filozofije* (Zagreb: Naprijed, 1990).
- Zenko, Franjo, »Franjo Rački kao filozofski pisac i teoretik narodne znanosti«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 1 (1975), pp. 37–74.
- Zenko, Franjo, »Problem odnosa znanosti i filozofije u Franje Račkog«, *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine* 4 (1978), pp. 27–37.
- Zenko, Franjo, »Osvjetovljenje povijesnog mišljenja u (mladog) Račkog«, *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 9 (1979), pp. 101–127.
- Zenko, Franjo, *Novija hrvatska filozofija* (Zagreb: Školska knjiga, 1995).
- Zenko, Franjo, *Starija hrvatska filozofija* (Zagreb: Školska knjiga, 1997).
- Zimmermann, Stjepan, »Dr. Borislav Lorenz«, *Ljetopis JAZU za godinu 1929. / 1930.*, sv. 43 (Zagreb: JAZU, 1931), pp. 103–104.

Zrnić, Aco (ur.), *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti=Croatian Academy of Sciences and Arts* (Zagreb: HAZU, 2004).

Zvonar, Ivica, *Mons. dr. Fran Barac (1872.–1940.): život i djelo* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2012).

Elektronički izvori

www.dizbi.hazu.hr.

http://info.hazu.hr/b_despot_biografija (pristup ostvaren 28.02.2012.)

http://info.hazu.hr/jakov_sirotkovic_biografija (pristup ostvaren 28.02.2012.)

http://info.hazu.hr/kresimir_nemec_biografija (pristup ostvaren 28.02.2012.)

<http://prolegomena.upf.hr/vol2no1> (pristup ostvaren 12. 07. 2013.)

<http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20040119/split05.asp> (pristup ostvaren 12. 3. 2013).

Bibliography of philosophical articles in *Rad* *Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*

Summary

Croatian Academy of Sciences and Arts, immediately after its foundation, began publishing serial publication *Rad Jugoslavenske / Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* covering a great number of scientific and artistic fields. The first book of *Rad*, the oldest Academy's scientific journal, was published in 1867 and in late 2012 came out the 514th book of *Rad*.

The Academy played an important role for the development of philosophy as an institution and through the activities of its members (such as F. Marković, Đ. Arnold, A. Bauer, A. Bazala, S. Zimmermann and others). During the period from 1869 to the end of 2012, there were 66 articles from various philosophical disciplines published in The Academy's journal *Rad*. These cover a wide range of studies in the history of philosophy (from Indian and Greek philosophy to contemporary philosophical discussions) and topics from the philosophy of history, metaphysical and ontological considerations, supplements from the natural philosophy, philosophy of mathematics, philosophy of religion and philosophy of science, together with works in the field of logic, ethics and aesthetics and articles in the field of cognitive theory and philosophical anthropology. Moreover, 24 articles which illustrate the relationship between philosophy and other professions were published in *Rad* as well. These are, for instance, various branches of natural, technical, social sciences and humanities, which may be, to some extent, included into the corpus of Croatian philosophical heritage.

With their articles published in *Rad*, our thinkers and scientists of various professions have on a high level demonstrated their personality, ability and wideness

of philosophical reflections on a variety of social, artistic and scientific phenomena. During the period from 1869 to the end of 2012, there were 90 articles with philosophical issues written by 53 authors altogether.

From its foundation, the journal *Rad* has showed the tendency toward studying Croatian philosophical heritage, and articles that have been published here represent an important contribution to a better understanding of our philosophers and the history of philosophical disciplines. Thus, *Rad* contains texts about Juraj Dragišić, Frane Petrić, Nikola Gučetić, Marin Getaldić, Marko Antun de Dominis, Matija Frkić, Ivan Lukarević, Ruđer Bošković, Franjo Marković, Albert Bazala i Nikola Šop. Furthermore, the articles published in *Rad* are of particular importance for the oeuvre of our several philosophers, namely Đuro Arnold, Franjo Marković, Albert Bazala and Stjepan Zimmermann.

Keywords: Croatian Academy of Sciences and Arts, *Rad*, philosophy, bibliography; Ruđer Bošković, Franjo Marković, Đuro Arnold, Albert Bazala, Stjepan Zimmermann